

STANDARDI NA KVALITET
VO GRI@ATA ZA DECATA
NADVOR OD NIVNITE SEMEJSTVA
VO EVROPA

**СТАНДАРДИ НА КВАЛИТЕТ ВО
ГРИЖАТА ЗА ДЕЦАТА НА ДВОР
ОД НИВНИТЕ СЕМЕЈСТВА ВО
ЕВРОПА**

Предговор

Од Бенита Фереро-Валднер, Европски комесар за надворешни односи и за политика на европско соседство

Денес, Европската Унија поминува низ значајни економски, политички, еколошки и општествени промени кои влијаат на децата. Децата кои живеат во сиромашни семејства или децата кои не можат да живеат со нивните родители се најмногу изложени на сиромаштија, исклучување и дискриминација, а тоа пак може да предизвика децата да станат дури поранливи на злоупотреба, запоставување и експлоатација. Природата и околностите на воспитување на детето значајно влијаат врз положбата на детето во животот. Жално е што процентот на деца од ЕУ кои живеат во сиромаштија во рамките на ЕУ е поголем од процентот на возрасни кои живеат во сиромаштија. Поради тоа, ние мора да обезбедиме соодветни животни услови и грижа за сите деца.

Како комесар за надворешни односи и политика за европско соседство, јас посебно посветувам внимание на ефикасна заштита на правата на децата, земајќи ги во предвид нивните индивидуални потреби и потенцијалот за развој, при што Унијата дејствува како водич за останатите земји од светот. Промовирањето, заштитата и остварувањето на детските права станува значаен политички приоритет во внатрешната и надворешната политика на ЕУ. Детските права се дел од човековите права кои ЕУ и земјите членки се обврзани да ги почитуваат во согласност со меѓународни и европски договори, вклучувајќи ја и Конвенцијата на Обединетите Нации за Правата на Детето и Факултативните Протоколи, Милениумските развојни цели, Европската Конвенција за Човекови Права и Европската Повелба на Фундаментални Права.

Во овој контекст стандардите на квалитет за децата ги надополнуваат нашите напори во создавање на стратегија, особено во случаи каде што децата не можат да живеат со своите родители. Врз основа на вистински животни приказни тие изложуваат општи стандарди чијашто цел е да се обезбедат и подобрат можностите за развој на децата и младите во згрижувањето на деца надвор од домот насекаде низ Европа. Убедена сум дека овие стандарди претставуваат значаен придонес и важен чекор кон хармонизација на нашите системи за грижа на децата во Европа.

Бенита Фереро-Валднер
Комесар за надворешни односи
и политика на европско соседство

Признание

Овие стандарди никогаш нема да беа создадени без корисното учество на 163 деца и младинци, 36 биолошки родители, 106 лица за грижа и 24 членови на поширокото семејство, правници и владини претставници од цела Европа.

“Ушtie една пресвртиница беше начинот на кој мојата мајка згрижувач ми пријде првиот пати кога се среќнавме. Првата работа која ја забележав беше начинот на кој тaa се однесуваше. Ме омуштии. Ми рече:” И јас сум само човек. Денес, јас можам да ти помогнам, уште може ти мене.”

(Мајка од Норвешка, код 22.04.02)

Предговор

Работењето во најдобар интерес на децата без родителска грижа е заедничката движечка сила на нашите три организации: МФЕЗ (FICE) (Меѓународна фондација за едукација на заедницата), , МОГШ (IFCO) (Меѓународна организација на згрижувачки семејства) и СОС Детски Села (SOS Children's Villages). Преку Квалитет за децата (Q4C), ние настојваме да ја подобриме ситуацијата на децата без родителска грижа и да го поддржиме нивниот развој со помош на стандардите на квалитет за грижа надвор од домот.

Ова издание го претставува проектот Q4C (Квалитет за децата) и соодветните стандарди на квалитет во грижата за децата надвор од нивните семејства во Европа.

Историја

Со усвојување на Конвенцијата на Обединетите Нации за Правата на Детето (КОН ПД) во 1989 година, целите на нашите три организации добија меѓународна правна рамка.

Ова глобално обврзување да се почитуваат, заштитат и остварат правата на детето го зајакна нашето дејствување. Заради порастот на кршење на правата на децата насекаде во светот, ние се согласивме дека не се доволни овие политички ветувања во форма на меѓународни договори, ниту пак е доволно да се зголеми дејствувањето насочено за заштита на децата.

Земајќи го ова во предвид, Квалитет за децата (КЗД) беше создаден врз цврстото верување дека успешното подобрување на ситуацијата на грижата за децата надвор од домот би било возможно само преку силни партнерства. Ова доведе до соработка на нашите три организации за создавање на проектот и осигурување на учествувачки пристап во неговиот развој.

По тригодишно истражување и здружени напори кои водат до сегашните стандарди на квалитет за децата (КЗД) ние сме обврзани да ја зајакнеме нашата соработка и да развиеме нови партнерства на сите нивоа со цел да се промовираат стандардите и да се заштитат правата на децата без родителска грижа во Европа и насекаде во светот.

Рамка за сѐроведување

За да го зацврсти вниманието кое КПД на ОН го насочи кон ситуацијата на децата без родителска грижа, Комитетот за права на детето во 2004 година повика да се развијат Упатства на Обединетите Нации за заштита на децата без родителска грижа. Слично, во 2005 година, Комитетот на министри на Советот на Европа усвои препораки за правата на децата во институционално сместување во државите членки. Квалитет за децата (КЗД) ја надополнува оваа рамка со стандарди на квалитет кои директно можат да бидат применети од авторитетите.

Следниот предизвик е да се осигура овие стандарди да се почитуваат на национално ниво, и да ја исполниме нашата заедничка должност да обезбедиме еднакви права за сите деца.

Изразуваме длабока благодарност до сите оние кои придонесоа за развојот на овие стандарди, вклучувајќи ги и децата и младинците.

Им посакуваме ентузијастичко добредојде и ги охрабруваме сите оние кои се обврзаа да ја поддржат примената на стандардите на сите нивоа!

Моника Нидерле
FICE International

Кејт Хендерсон
IFCO

Хелмут Кутин
SOS Kinderdorf International

СОДРЖИНА

Предговор	3
Признание	4
Предговор	5
Историјат	5
Рамка за спроведување	6
ОДРЖИНА	
СОДРЖИНА	7
РАМКА	9
ИЗЈАВА ЗА МИСИЈАТА	11
Визија	11
Мисија	11
Вредности	12
СУШТИНСКИ КОНЦЕПТИ	13
Принципи	13
Референтна рамка	14
РАЗВОЈ НА СТАНДАРДИ И СПРОВЕДУВАЊЕ	15
Домен	15
Истражување	15
Анализа на податоци и резултати	16
Спроведување на стандардите за квалитет за децата	17
СТРУКТУРА И РЕЗИМЕ НА СТАНДАРДИТЕ ЗА КВАЛИТЕТ НА ДЕЦАТА	19
Структура	19
Резиме на стандардите за квалитет за децата	20
ОБЛАСТ 1 НА СТАНДАРДИТЕ	25
Процес на донесување на одлука и прием	25
Стандард 1: Детето и неговото семејство од кое потекнува добиваат поддршка во текот на процесот на донесување одлука	26

Стандард 2: Детето е оспособено да учествува во процесот на донесување одлуки	28
Стандард 3: Професионалниот процес на донесување одлука обезбедува најдобра можна грижа за детето	30
Стандард 4: Родените браќа и сестри се згрижуваат заедно	32
Стандард 5: Премиот во новиот дом добро се подготвува и внимателно се спроведува	34
Стандард 6: Процесот на грижа надвор од домот е воден од индивидуален план за грижа	36

ОБЛАСТ 2 НА СТАНДАРДИТЕ 39

Процес на водење грижа	39
Стандард 8 Детето одржува контакт со неговото семејство од кое потекнува	43
Стандард 9 Лицата за грижа се квалификувани и имаат соодветни работни услови	45
Стандард 10 Односот на лицето за грижа кон детето е заснован на разбирање и почит	47
Стандард 11 Детето е овластено активно да учествува во донесувањето на одлуки кои директно влијаат врз неговиот живот	49
Стандард 12 Детето е згрижено во соодветни услови за живот	51
Стандард 13 Децата со посебни потреби добиваат соодветна грижа	53
Стандард 14: Детето/младинецот континуирано се подготвува за самостоен живот	55

ОБЛАСТ 3 НА СТАНДАРДИТЕ 59

Процес на напуштање на грижа	59
Стандард 16 Комуникацијата во процесот на напуштање на грижата се води на корисен и соодветен начин	63
Стандард 17 Детето/младинецот е оспособен/о да учествува во процесот на напуштање на грижата	66
Стандард 18: Се обезбедува следење, континуирана поддршка и можност за контакт	69
Речник на користената терминологија	71

АНЕКС 73

Референтна рамка од конвенцијата за правата на детето (КЗД на ОН) ¹	73
КОНВЕНЦИЈА ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО	79
Партнер организации на Квалитетот за децата	97

ИЗДАНИЕ 101

РАМКА

Поради бројни причини, стотици илјади деца во Европа немаат можност да растат во своите биолошки семејства а тоа, по официјална интервенција води кон тоа тие да бидат згрижени надвор од нивниот дом. Со цел да се обезбедат и подобрат условите за развој на децата постојат повеќе форми на згрижување. Неадекватна згрижувачка околина може да го попречи овој развој и да ги направи децата ранливи и подложни на ризик од бројни прекршувања на нивните основни права.

И покрај целосното внимание посветено од страна на КПД на ОН на оваа тема, во 2004 година Комитетот на Обединетите Нации за Правата на Детето повика да се развијат упатства на ОН за заштита на децата без родителска грижа.

На европско ниво, препораките на Советот на Европа за правата на децата во институционална грижа исто така обезбедуваат рамка за работење со деца без родителска грижа.

Во европски контекст, меѓународните организации за грижа на децата, ФИЦЕ, ИФЦО и СОС Детските Села, користејќи ги своите сопствени искуства, исто така утврдиле значајна потреба за развој на стандарди за квалитет на полето на грижата за децата надвор од домот. Во Европа каде акцентот е на економскиот раст, потребни се паневропски иницијативи за справување со општествените предизвици.

Трите меѓународни организации за грижа за децата, ФИЦЕ, ИФЦО и СОС Детските Села започнаа проект во март 2004 година, со цел да се обезбедат и подобрат можностите за развој на децата и младинците во рамките на грижата надвор од домот во Европа.

ИЗЈАВА ЗА МИСИЈАТА

Визија

Изјавата за визијата на Квалитет за децата објаснува дека:

На децата без родителска грижа мора да им се даде можност за оформување на својата иднина за да станат независни, самостојни и активни членови во општеството. Единствено средина која пружа поддршка, заштита и грижа и го поттикнува нивниот целосен потенцијал може да го обезбеди тоа.

Мисија

Мисијата на Квалитет за децата е да ја подобри ситуацијата и можностите за развој на децата во грижа надвор од нивниот дом, преку следниве цели:

- Создавање на европска мрежа од чинители кои промовираат и застапуваат детски права во грижата надвор од домот;
- Развој на европски стандарди за квалитет засновани врз искуствата и добрата практика на директно засегнатите луѓе;
- Промовирање на усвојување, спроведување и надгледување на стандардите за квалитет за децата кои се згрижени надвор од нивниот дом на национално и европско ниво.

Вредности

Квалитет за децата има пет вредности еднакви по важност кои се земени во предвид за време на проектот. Тие се:

Учество: Луѓето директно инволвирани во грижата на децата надвор од домот беа активно вклучени во проектот од 2004 година; тоа се деца и младинци кои имаат искуство во грижа надвор од домот, семејства по потекло, лица за грижа и социјални работници.

Полова застапеност и разновидност: Половата застапеност и разновидност на сите лица вклучени во грижата се одразува во процесите;

Партнерство: Луѓето и организациите директно вклучени во грижата за децата надвор од нивните семејства имаат можност да се приклучат кон проектот на национално и меѓународно ниво.

Посветеност: Квалитет за децата се обврзува на КПД на ОН.

Одговорност и одржливост: Квалитетот за децата е одговорна пред трите организации кои го создадоа проектот. Неговата одржливост ќе биде обезбедена преку Европска мрежа управувана од трите организации, што ќе обезбеди промоцијата на стандардите и развојот на партнерства во застапувањето за подобрување на ситуацијата и можностите за развој на децата кои се згрижени надвор од нивниот дом.

СУШТИНСКИ КОНЦЕПТИ

Принципи

Основа за стандардите за квалитет за децата се информациите собрани од раскажувањата(приказните) на луѓето кои имаат искуство во грижа надвор од домот (раскажувачи). По анализирање на приказните, КЗД идентификувал неколку заеднички изјави содржани во нив. Тие биле класифицирани во следниве области:

Комуникација и учество

Раскажувачите ја истакнаа важноста од соодветна и транспарентна комуникација во текот на процесот на грижа надвор од домот. Важноста да бидеш слушнат и твоето мислење да се земе во предвид беше нагласено во раскажувањата.

Интервенција од службите за заштита на децата

Навремените и соодветни поединечни решенија за детето вклучувајќи заедничко сместување на браќа и сестри, вклучувањето на семејството од кое детето потекнува и следењето на процесот беа вообичаените прашања спомнати од страна на раскажувачите.

Грижа

Вообичаени идентификувани теми во врска со грижата беа: благ премин од еден облик на грижа во друг, контактот меѓу децата, биолошките и проширените

семејства и лицата за грижа.

Структура, правила, ритуали, поставување ограничувања, препознавање и прифаќање на границити – ова беа теми кои младите често ги споменуваа како битни во секојдневниот живот на грижа надвор од домот.

Важноста на стабилните односи и љубов помеѓу детето и лицето за грижа, емоционалната приврзаност, поддршката на потенцијалот на детето беа исто така истакнати како важни за лицата кои се грижат за деца и млади.

Напуштање на грижата

За раскажувачите, главни аспекти кои лицето за грижа мора да ги земе во предвид кога го подготвува детето или младинецот да ја напушти грижата надвор од домот се: да се поддржи детето или младинецот во донесување на одлуки и во создавање на личен социјален живот, да се подготви за самостојно живеење, и да му се понуди поддршка и советување во текот на процесот после грижата.

Референтна рамка

Стандардите на квалитет за децата се развиени во рамките на КПД на ОН; секој од овие стандарди рефлектира еден или повеќе суштински принципи на КПД на ОН: недискриминација, посветеност на најдобриот интерес за детето, право на живот, опстанок и развој, и почитување на гледиштето на детето.

РАЗВОЈ НА СТАНДАРДИ И СПРОВЕДУВАЊЕ

Домен

Стандардите на квалитет за децата (КЗД) се развиени за да ги информираат, водат и да влијаат врз страните инволвирани во грижата за децата надвор од нивниот дом: децата и младинците кои ќе бидат згрижени или веќе се згрижени надвор од домот, нивните биолошките семејства, лицата за грижа, директорите на организација за грижа, социјалните работници, персоналот на службите за заштита на децата, истражувачи на детството/младоста, невладини организации кои работат на полето на детскиот и младинскиот развој, претставници на јавните власти на сите нивоа, итн.

Целни земји

Австрија, Белгија, Бугарија, Хрватска, Кипар, Чешката Република, Данска, Естонија, Финска, Франција, Германија, Грција, Унгарија, Исланд, Ирска, Италија, Латвија, Литванија, Луксембург, Малта, Холандија, Норвешка, Полска, Португалија, Романија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарија, Турција, Велика Британија.

Истражување

Целта на истражувањето на Квалитет за децата беше да собере приказни на добра практика од 32 земји учеснички, да ги анализира, и потоа овие информации да ги развие во стандарди на квалитет.

Методот за собирање податоци одбран од страна на КЗД е раскажување на приказни. Овој метод овозможува директно учество на интервјуираните во создавањето на основа за стандардите на квалитет за децата.

Предмет на истражување беа приказни од луѓе кои имаа искуство со грижа надвор од домот.

Во рамките на Квалитет за децата беа собрани и анализирани вкупно 332 приказни од 26 земји. Просечниот број на собрани приказни по земја изнесува 10,5. Вкупно 49% од приказните беа на деца и младинци кои имале искуство со грижа надвор од домот (најважната демографска група за проектот); 11,5% од приказните беа на биолошки родители; 32% од лица за грижа (згрижувачки и СОС семејства, младински лидери и персонал од организациите за грижа) и 7,5% беа од останати (социјални работници, правници итн.).

Анализа на податоци и резултати

Основната идеја на овој метод беше да се спроведе анализа на квалитетот на содржината која беше направена со читање на текстуалните информации (приказни) со цел да се идентификуваат насловните варијабли: категории, концепти, особини и нивната поврзаност во приказните.

Групата која ги анализираше приказните ги здружи резултатите во матрица на информации и врз оваа основа состави извештај користејќи ги податоците. Овој извештај обезбеди информации за искуствата, очекувањата и потребите на интервјуираните. Категориите кои беа идентификувани во сториите се споменати погоре (види погоре: суштински концепти).

Развој на стандарди

Проектниот тим (ПТ) иницирал национални консултации во 32 Европски земји во кои барем една од трите организации е активна. Еден основен исход од овие консултации беше назначувањето на национални координатори (НК), од кои, заедно со националните тимови (НТ), се очекуваше да го спроведат истражувањето и да развијат стандарди на национално ниво. Првата задача на националните тимови беше да соберат и анализираат приказни на добра практика од лица кои директно се инволвирани во грижата за децата надвор од домот. Резултатите од оваа анализа беа употребени како основа за развој на стандардите за квалитет.

Првиот нацрт на стандардите за квалитет беше развиен од страна на националните тимови со поддршка од проектниот тим. Овој нацрт документ беше натаму развиен во текот на трите средби на над-националните тимови со учество на млади луѓе од Квалитет за децата (КЗД). По завршувањето на оваа верзија интервјуираните (раскажувачите) и членовите на националниот тим имаа можност да ги испратат своите повратни информации до ПТ. Нивните препораки беа вклучени во стандардите на последната средба на над-националните тимови.

Тимот, составен од младинец, членови на националните тимови и членови на проектниот тим, ги преработи, ревидира и финализира стандардите.

Спроведување на стандардите за квалитет за децата

За да се постигне мисијата на стандардите врз основа на меѓусебно поврзаните клучни принципи на еднаквост, вклученост и учество, беа идентификувани следниве две цели:

- застапување за донесување на стандардите за квалитет за децата згрижени надвор од нивниот дом на национално и европско ниво;
- промовирање на стандардите, нивниот метод и филозофија на национално, европско и глобално ниво.

СТРУКТУРА И РЕЗИМЕ НА СТАНДАРДИТЕ ЗА КВАЛИТЕТ НА ДЕЦАТА

Стандардите за КЗД беа создадени за да ја подобрат ситуацијата и да осигураат можности за развој на децата и младите згрижени надвор од нивниот дом во Европа. Стандардите имаат за цел да ги поддржат чинителите во грижата за деца и млади надвор од домот; тоа се децата и младите, биолошките семејства, лицата за грижа, организациите за грижа, службите за заштита на децата како и национални и меѓународни владини институции.

Структура

Стандардите за КЗД содржат сет од 18 стандарди, кои се организирани според фазите на грижа идентификувани во текот на фазата на истражување (а). Секој стандард опфаќа четири елементи (б).

а) Области на стандардите

Во овој документ, процесот на грижа надвор од домот е поделен во три области:

Процес на донесување одлука и прием:

Овој процес има две фази: проценка на ситуацијата на детето за да може да се донесе одлука за најдоброто можно решение и чекорите кои водат до интеграција на детето во неговата идна животна ситуација.

Процес на згрижување:

Процес на згрижување е периодот помеѓу процесот на прием и процесот на напуштање на грижата. Тој ја опфаќа грижата и поддршката од страна на лицето за грижа.

Процес на напуштање на грижата

Ова е процес преку кој детето или младинецот станува независен/о, се враќа во своето семејство по потекло или се преселува во друго сместување. Ја вклучува понатамошната поддршка која тој или таа ја добива од (тогаш) поранешното лице за грижа.

б) Елементи на стандардот**Наслов на стандардот и опис**

Јасно дефинирање на бараното ниво на квалитет. Стандардот обезбедува структура и насока за работата на полето на грижа за децата надвор од домот.

Цитати

Селектирани цитати од приказните на раскажувачите; тие се кодирани според базата на податоци на КЗД.

Одговорности

Група задачи, обврски и дефинирани области на надлежност за сите чинители вклучени во спроведувањето на соодветниот стандард.

Упатства

Барања поврзани со спроведувањето на соодветниот стандард.

Знаци на предупредување

Опис на тоа што не смее да се случи доколку соодветниот стандард се спроведува.

Резиме на стандардите за квалитет за децата**Област 1 на стандардите: Процес на донесување одлуки и прием****Стандард 1: Детето и неговото семејство од кое потекнува добиваат поддршка во текот на процесот на донесување одлуки**

Детето и неговото семејство од кое потекнува имаат право да интервенираат доколку изразат желба да ја сменат нивната ситуација на живеење или ако самата

ситуација го бара тоа. Безбедноста на детето и најдобрите интереси се приоритет. Секогаш се слуша и почитува мислењето на детето и неговото семејство од кое потекнува.

Стандард 2: Детето е оспособено да учествува во процесот на донесување одлуки

Сите вклучени страни го слушаат и почитуваат детето. Детето е соодветно информирано за неговата ситуација, и се поттикнува да го искаже своето мислење и да учествува во овој процес согласно неговото ниво на разбирање.

Стандард 3: Професионалниот процес на донесување одлуки обезбедува најдобра можна грижа за детето

Процесот на донесување одлука вклучува две прашања: Кое решение е во најдобар интерес на детето? Доколку се идентификува потребата од грижа надвор од домот, кое е најдоброто сместување за детето?

Сите страни директно вклучени во развојот на детето соработуваат користејќи ги нивните поединечни знаења. Тие ги добиваат и споделуваат релевантите информации за процесот на донесување одлуки. При прием на деца со посебни потреби, се земаат предвид нивните специфични барања.

Стандард 4: Родените браќа и сестри се згрижуваат заедно

Во текот на процесот на грижа надвор од домот, браќата и сестрите се згрижуваат заедно. Браќата и сестрите можат да бидат сместени одделно само ако е за нивно добро. Во овој случај, овозможен е контакт меѓу нив, освен ако тој не влијае негативно врз нив.

Стандард 5: Преминот во новиот дом добро се подготвува и внимателно се спроведува

Откако е донесена одлуката за формата на грижа, организацијата за идна грижа темелно го подготвува приемот на детето. Прифаќањето мора да биде постепено и да предизвика што е можно помало нарушување. Преминот во новото сместување се организира како процес чијашто главна цел е да се води грижа за интересите на детето и за доброто на сите релевантни инволвирани страни.

Стандард 6: Процесот на грижа надвор од домот е воден од индивидуален план за грижа

Во текот на процесот на донесување одлука се создава индивидуален план за грижа кој понатаму се развива и спроведува во текот на целиот процес на грижа надвор од домот. Овој план има цел да го води севкупниот развој на детето.

Општо, планот за грижа го дефинира развојниот статус на детето, ги поставува целите и мерките и ги наведува ресурсите потребни за поддршка на севкупниот

развој на детето. Секоја битна одлука во текот на процесот на грижа надвор од домот е водена од овој план.

Област 2 на стандардите: Процес на згрижување

Стандард 7: Сместувањето на детето одговара на неговите потреби, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

Детето расте во опкружување на вклученост, поддршка, заштита и грижа. Овозможувајќи му на детето да расте во грижлива семејно опкружување ги остваруваме условите за опкружувањето.

Во новото сместување детето има можност да гради стабилни односи со лицето за грижа и да одржува контакти со неговото социјално опкружување.

Стандард 8: Детето одржува контакт со семејството од кое потекнува

Се поттикнуваат, одржуваат и поддржуваат односите со семејството од кое потекнува доколку е во најдобар интерес на детето.

Стандард 9: Лицата за грижа се квалификувани и имаат соодветни работни услови

Лицата за грижа темелно се проценуваат, одбираат и обучуваат пред да ја преземат одговорноста да се грижат за детето. Тие добиваат постојана обука и професионална поддршка со цел да се осигура севкупниот развој на детето.

Стандард 10: Односот на лицето за грижа и детето е заснован на разбирање и почит

Лицето за грижа му посветува индивидуално внимание на детето, свесно се обидува да изгради доверба и да го разбере. Лицето за грижа секогаш комуницира отворено, искрено и со почит кон детето.

Стандард 11: Детето е оспособено активно да учествува во донесувањето одлуки кои директно влијаат врз неговиот живот

Детето го сметаме за експерт за сопствениот живот. Детето е информирано, го слушаме и го сфаќаме сериозно, а неговата издржливост се смета за силен потенцијал. Го охрабруваме детето да ги искаже своите чувства и искуства.

Стандард 12: Детето е згрижено во соодветни услови за живот

Животниот стандард и инфраструктурата на организацијата за грижа и/или лицето за грижа ги задоволуваат потребите на детето во поглед на удобност, безбедност, услови за здрав живот како и непречен пристап до образование и до заедницата.

Стандард 13: Децата со специјални потреби добиваат соодветна грижа

Лицата за грижа се континуирано и специјализирано обучени и поддржувани за да ги задоволат потребите на децата со посебни потреби.

Стандард 14: Детето/младинецот континуирано се подготвува за самостоен живот

Детето/младинецот се поддржува во формирањето на својата иднина за да стане самостоен, независен и активен член на општеството. Тој/таа има пристап до образование и дадена му/и е можност да стекне животни вештини и да прифати вредности.

Детето/младинецот се поттикнува да развие самопочит, што му помага да се чувствува силен и безбеден, како и да се справи со потешкотиите.

Стандардна област 3: Процес на напуштање на грижата

Стандард 15: Процесот на напуштање на грижата е темелно испланиран и спроведен

Процесот на напуштање на грижата е клучна фаза во грижата на детето надвор од домот и темелно се планира и спроведува. Главно е заснован врз индивидуалниот план за грижа на детето или младинецот.

Детето/младинецот е признаен како експерт во однос на квалитетот на грижата за него.

Повратните информации од него се од суштинско значење за натамошното развивање на квалитетот на системот на грижа и соодветниот модел на грижа.

Стандард 16: Комуникацијата во процесот на напуштање на грижата се води на корисен и соодветен начин

Страните инволвирани во процесот на напуштање на грижа ги имаат сите релевантни информации во согласност со нивната улога во процесот. Истовремено, детето/младинецот и неговото семејство од кое потекнува имаат право на приватност и сигурност.

Секоја информација се пренесува на начин кој е разбирлив и соодветен за детето/младинецот и неговото семејство од кое потекнува.

Стандард 17: Детето/младинецот е оспособен/о да учествува во процесот на напуштање на грижата

Процесот на напуштање на грижата се базира врз индивидуалниот план за грижа. Детето/младинецот е оспособен/о да го изрази своето мислење и претпочитувања за неговата моментална ситуација и иден живот. Учествува во планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата.

Стандард 18: Се обезбедува следење, континуирана поддршка и можност за контакт

Откако детето/младинецот ја напушта грижата, има можност да добие помош и поддршка. Организацијата за грижа се залага да се погрижи детето да не го сфати процесот на напуштање на грижа како ново поголемо пореметување.

Ако младинецот станал полнолетен, организацијата за грижа треба да продолжи со поддршката и да овозможи одржување контакти.

ОБЛАСТ 1 НА СТАНДАРДИТЕ

Процес на донесување на одлука и прием

Процесот на донесување одлуки има две фази:

Првата фаза на процесот на донесување одлука главно вклучува проценка на потребите на детето и ситуацијата на неговото семејство, и одлука за најдоброто можно решение за детето. Ако грижата надвор од домот е најдобра опција со кое се задоволуваат потребите на детето, следната фаза од процесот на донесување одлука започнува со идентификување на најдоброто можно сместување. Процесот на донесување одлука завршува кога ќе се одреди сместувањето и за тоа заеднички ќе се согласат сите инволвирани страни.

Процесот на прием ги вклучува сите активности поврзани со интеграцијата на детето во неговата идна ситуација на живеење. Сите страни директно инволвирани во развојот на детето ги добиваат и споделуваат информациите релевантни за процесот на донесување одлука.

При прием на деца со посебни потреби, нивните специфични барања се земаат во предвид.

Оваа област на стандарди ги вклучува следниве стандарди:

Стандард 1: Детето и неговото семејство од кое потекнува добиваат поддршка за време на процесот на донесување одлуки.

Стандард 2: Детето е оспособено да учествува во процесот на донесување одлука

Стандард 3: Професионалниот процес на донесување одлука обезбедува најдобра можна грижа за детето

Стандард 4: Родените браќа и сестри се згрижуваат заедно

Стандард 5: Преминот во новиот дом добро се подготвува и внимателно се спроведува

Стандард 6: Процесот на грижа надвор од домот е воден од индивидуален план за грижа

Стандард 1: Детето и неговото семејство од кое потекнува добиваат поддршка во текот на процесот на донесување одлука

Детето и неговото семејство од кое потекнува имаат право да интервенираат до колку изразат желба да ја сменат нивната ситуација на живеење или ако самата ситуација го бара тоа. Безбедноста на детето и најдобрите интереси се приоритет. Секогаш се слуша и почитува мислењето на детето и неговото семејство од кое потекнува.

“Безужасно и силно да не ги изгубам моите деца... Но, јас веднаш почувствував дека сеуште сум важна личност во нивниот живот. Без вклучена во нешто се случуваше со децата. Јас се чувствував како дел од нешто... можев секогаш да им покажам на децата дека сум заинтересирана за нив бидејќи ми беше дозволено да бидам присутна при некои важни настани на децата.”

(Мајка од Луксембург, код 18.04.01)

“Девојчето има четиринаесет години и не сака да оди дома. Тие се среќнуваат со службите за заштитата на децата за да разговараат за оваа ситуација. Има специфично барање: сака ново семејство. Ја мајкиравме мрежата на девојчето, којашта ја познава и нив, за да добиеме преглед. Излезе дека има сериозни проблеми во комуникацијата помеѓу мајката и ќерката. Му кажав на девојчето дека би била добра идеја да ги собереме некои на еден состанок за да разговараат за она што и претставува тешкотија во сегашната ситуација.”

(Соработник на службите за заштитата на децата од Норвешка, код 22.07.01)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата – Веднаш назначува лице одговорно за поддршка на детето и неговото семејство низ процесот на донесување одлука и ако е тоа можно низ целиот процес на грижа надвор од домот.

Б) Упатства

1. Лицето одговорно за детето е секогаш на располагање.

Одговорното лице е достапно во текот на целиот процес на донесување одлука за да ја појасни ситуацијата на детето и да го поддржи детето и семејството од кое потекнува. Доколку е можно, одговорната личност го следи и поддржува целиот процес на грижа надвор од домот.

2. Сите релевантни страни се вклучени на чувствителен начин

Одговорното лице покажува активен интерес за различните перспективи на ситуацијата на детето и ги информира сите инволвирани страни за нивните права. Тој/таа ги вклучува сите релевантни страни кои можат да придонесат за разјаснување на ситуацијата на детето и да помогнат во изнаоѓањето на решение.

Ова одговорно лице ги слуша сите инволвирани страни, покажува еднаква почит и реално ги прикажува опциите на детето.

В) Знаци на предупредување

- Детето и/или семејството од кое потекнува не добиваат поддршка кога им е потребна или кога бараат помош;
- Приказната на детето е игнорирана или никој не верува во неа;
- Се слуша само една страна од приказната;
- Инволвираните страни не се третираат или почитуваат подеднакво;
- Не се обезбедуваат информации за правата на детето на соодветен начин.

Стандард 2: Детето е оспособено да учествува во процесот на донесување одлуки

Сите вклучени страни го слушаат и почитуваат детето. Детето е соодветно информирано за неговата ситуација, и се поттикнува да го искаже своето мислење и да учествува во овој процес согласно неговото ниво на разбирање.

“Ги контактираа службите за деца и тие ја земаа под свое внимание ситуацијата. Тие реагираа веднаш. Тој ден, сфаќив дека службите за деца навистина ги имаа во предвид моите најдобри интереси. Дури бев вклучена во одлуката за тоа каде би се преселила.”

(Девојче од Норвешка, код 22.02.03)

“Самата девојче сакаше да биде згрижено. Ова се случи по нејзиното второ барање. Прво, таа живееше со својата мајка, но кога мајка и се разболе, таа отиде да живее кај татко и. Девојчето посетуваше поддржувачко семејство за викендите, подоцна и друго семејство, кое стана нејзино згрижувачко семејство.”

(Приказна на девојче од Финска, код 8.02.02)

А) Одговорности

Служби за детска заштита

- Го оспособува детето да учествува во целиот процес на донесување одлука.
- Му ги даваат неопходните информации на детето и го обезбедува неговото учество.

Б) Упатства

1. Детето е темелно информирано на соодветен начин за децата

Одговорното лице му обезбедува на детето релевантни информации во врска со тековната ситуација и идни опции и се грижи детето да ги разбере тие информации.

2. Се бара мислењето на детето на чувствителен начин

Професионално обучениот персонал од службите за заштита на детето го ин-

тервјуира детето на соодветен начин за деца.

3. Се почитува и внимателно се разгледува мислењето на детето

Одговорното лице внимателно ја проценува ситуацијата на детето и бара начини со кои ќе се овозможи да се земе во предвид мислењето на детето.

В) Знаци на предупредување

- Детето нема доволно информации за својата ситуација или не ги разбира дадените информации.
- Се игнорира мислењето на детето.
- Детето не се согласува со одлуката.

Стандард 3: Професионалниот процес на донесување одлука обезбедува најдобра можна грижа за детето

Процесот на донесување одлука вклучува две прашања: Кое решение е во најдобар интерес на детето? Доколку се идентификува потребата од грижа надвор од домот, кое е најдоброто сместување за детето?

Сите страни директно вклучени во развојот на детето соработуваат користејќи ги нивните поединечни знаења. Тие ги добиваат и споделуваат релевантите информации за процесот на донесување одлуки. При прием на деца со посебни потреби, се земаат предвид нивните специфични барања

“Совешниците за згрижувачки семејства им ги презентираа потребите на децето на потенцијалните згрижувачки семејства, и ако илте се согласат, центарот го известува децето. Децето исто така добива детално претставување за неговите потенцијални згрижувачки семејства. Центарот ги запознава децето и неговото семејство од кое илтекнува со згрижувачкото семејство пред децето да премине во нивна грижа. Ова е проследено со договор меѓу сите инволвирани.”

(Соработник од службите за заштита на децето од Словенија, код 27.08.03)

А) Одговорности

Служби за детска заштита

- Обезбедуваат професионален процес на донесување одлука.
- Обезбедуваат процес на активно учество и транспарентност.

Организација за грижа – На службите за заштита на децата им ги обезбедува сите релевантни информации за формата на грижа што ја нуди

Б) Упатства

1. Процесот е транспарентен и релевантните страни активно учествуваат

Одговорното лице се погрижува сите инволвирани страни да учествуваат во процесот. Тој/таа ги собира сите информации и ги документира на јасен начин. Одговорното лице ги информира внимателно инволвираните страни водејќи грижа секој инволвиран да ги разбере и да има пристап до релевантните информации.

2. Овозможена е соработка со надворешни тела.

Одговорното лице овозможува професионалци од различни организации да ја оценат ситуацијата на детето и да дадат совет.

3. Се обезбедуваат информации за потенцијалните последици од сместување-

то.

Одговорното лице темелно ги проценува можните правци на дејствување и овозможува сите инволвирани страни да бидат свесни за потенцијалните последици од сместувањето.

4. Доколку оригиналното сместување е несоодветно се разгледува алтернативно сместување.

Одговорното лице води сметка за време на процесот на донесување одлука да се земе во предвид алтернативно сместување во случај да биде очигледно дека првата опција не е соодветна.

5. Одлуката е заснована врз релевантни факти

Одговорното лице води сметка истражувањето да се спроведе темелно и да се анализираат добиените информации. Врз основа на овие податоци се донесува соодветна одлука која е во интерес на детето.

6. Се избира најдоброто можно сместување за детето

Службите за заштита на детето одбираат најдобро можно сместување земајќи го во предвид етничкото, социјалното, религиозното потекло и здравствената историја на детето. Заедно со организацијата за грижа, води сметка сместувањето да обезбеди средина која нуди поддршка, безбедност, заштита и грижа.

Потенцијалните лица за грижа мора да бидат квалификувани и да ги имаат сите неопходни ресурси како и постојана обука и супервизија за да можат да се грижат за детето (или децата-родените браќа и сестри).

7. Организациите за грижа соработуваат доколку детето се префрли од една форма на грижа во друга.

Доколку детето треба да се префрли од една форма на грижа во друга, моменталното лице за грижа и организацијата за грижа го поддржуваат процесот и му ги обезбедуваат на идното лице за грижа сите неопходни информации за детето.

В) Знаци на предупредување

- Одлуката што е донесена не е во најдобар интерес на детето.
- Сместувањето не ги задоволува потребите на детето, не ја зема во предвид животната ситуација и/или оригиналната општествена средина.
- Не постои опција за алтернативно сместување во случај да стане очигледно дека првичното сместување не е соодветно.
- Одлуката не се базира врз факти.
- Нема документација за процесот.
- Нема транспарентност на информации.
- Детето, семејството од кое потекнува и другите релевантни страни не се вклучени или не го разбираат процесот.
- Одлуката е ненадејна и неочекувана за детето и неговото семејство од кое потекнува.
- Нема соработка со надворешни експерти.

Стандард 4: Родените браќа и сестри се згрижуваат заедно

Во текот на процесот на грижа надвор од домот, браќата и сестрите се згрижуваат заедно. Браќата и сестрите можат да бидат сместени одделно само ако е за нивно добро. Во овој случај, овозможен е контакт меѓу нив, освен ако тој не влијае негативно врз нив.

“Момчето беше згрижено во СОС селото со неговите двајца браќа и две сестри. Им беше овозможено на браќата и сестрите да останат заедно во една кука, во ново семејство со нивната СОС мајка и две други деца. Тоа порасна во покојство во селото и останала во контакт со татко му кој ѝ постојуваше често.”

(Приказна за едно момче од Италија, код 15.01.01)

А) Одговорности

Служби за детска заштита

- Ги превземаат сите неопходни активности за да овозможат заедничко сместување на родените браќа и сестри.
- Одбираат организација за грижа која овозможува заедничко сместување на браќа и сестри на различна возраст.
- Организираат редовновидување (контакти) меѓу браќата и сестрите доколку не се сместени заедно.

Организација за грижа

- Има структура која овозможува заедничко сместување на родените браќа и сестри на различна возраст.

Лице за грижа

- Ги поддржува редовните контакти меѓу родените браќа и сестрите доколку не се сместени заедно.

Б) Упатства

1. Родените браќа и сестри се сместуваат заедно.

Службите за детска заштита обезбедуваат заедничко сместување на браќа и сестри. Кога е возможно, се исполнуваат желбите на браќата и сестрите. Дават поддршка и практичен совет на организацијата за грижа која ги сместува браќата и сестрите заедно.

Организацијата за грижа обезбедува соодветна структура за грижа на браќа и сестри.

2. Се одржува контакт меѓу родените браќа и сестри ако не се сместени заедно.

Службите за заштита на децата и организацијата за грижа ги обезбедуваат неопходните ресурси (пр. финансиска помош) и поддршка за да се овозможи браќата и сестрите кои не се сместени заедно да одржуваат контакти. Идниот обезбедувач на грижа е информиран за браќата и сестрите на детето кои не се сместени со него.

В) Знаци на предупредување

- Браќата и сестрите се одвоени.
- Причините за одвојување на браќата и сестрите не се ниту оправдани ниту во интерес на децата.
- Организацијата за грижа нема соодветна структура за грижа на браќа и сестри.
- Одвоените браќа и сестри имаат малку контакти или воопшто не одржуваат контакт.
- Лицата за грижа немаат информации за браќата и сестрите на детето.

Стандард 5: Преминот во новиот дом добро се подготвува и внимателно се спроведува

Откако е донесена одлуката за формата на грижа, организацијата за идна грижа темелно го подготвува приемот на детето. Прифаќањето мора да биде постепено и да предизвика што е можно помало нарушување. Преминот во новото сместување се организира како процес чијашто главна цел е да се води грижа за интересите на детето и за доброто на сите релевантни инволвирани страни.

“Идните родителски згрижувачи се среќаваа со децата но не се брзаше со процесот на премин. Се среќнуваа по два или три часа и постоа се зголемуваа нивните контакти. Таа се сеќава дека нејзините сојузи ги земал децата од нивните престојувалишта и ги носел на училишта. По завршување на часовите, таа осигурувала со нив да ја најдират домашните работи и постоа ги враќала назад. Во некои на овој процес децата се запознаа и со поширокото семејство. Процесот траел 6 месеци, се додека тие конечно не се преселиле кај нивното семејство згрижувач. Сите се чувствувале подготвени за префрлањето.”

(Згрижувач од Малија, код 19.06.01)

А) Одговорности

Служби за заштита на детето - Овозможуваат професионална подготовка и спроведување на процесот на прием во соработка со организацијата за грижа и лицето за грижа.

Организација за грижа - Осигурува лицето за грижа да има соодветни ресурси и неопходна поддршка за згрижување на детето.

Лице за грижа - Подготвува соодветно пречекување за детето и обезбедува професионално спроведување на процесот на прием.

Б) Упатства

1. Процесот на прием професионално се подготвува и спроведува

Процесот на прием се подготвува и спроведува во соработка со сите релевантни инволвирани страни. Обезбедени се доволно време и ресурси за да се подготви приемот на детето.

Одговорното лице од Службите за заштита на децата се грижи да се дискутира за подготовките и договорите со сите инволвирани страни и истите да се реални, чесни и задолжителни за сите.

Повторно се разгледува способноста на организацијата за грижа и лицето за грижа за обезбедување на неопходната грижа. Оваа анализа главно се фокусира врз тоа дали лицето за грижа е соодветно квалификувано, дали добива континуирана обука и супервизија и дали тој/таа ги има неопходните ресурси.

2. Семејството од кое потекнува детето е целосно вклучено во процесот на прием.

Службите за детска заштита и организацијата за идна грижа водат сметка детето и неговото семејство по потекло да бидат вклучени, консултирани и поддржувани во текот на процесот на прием.

3. Детето се запознава со идниот дом.

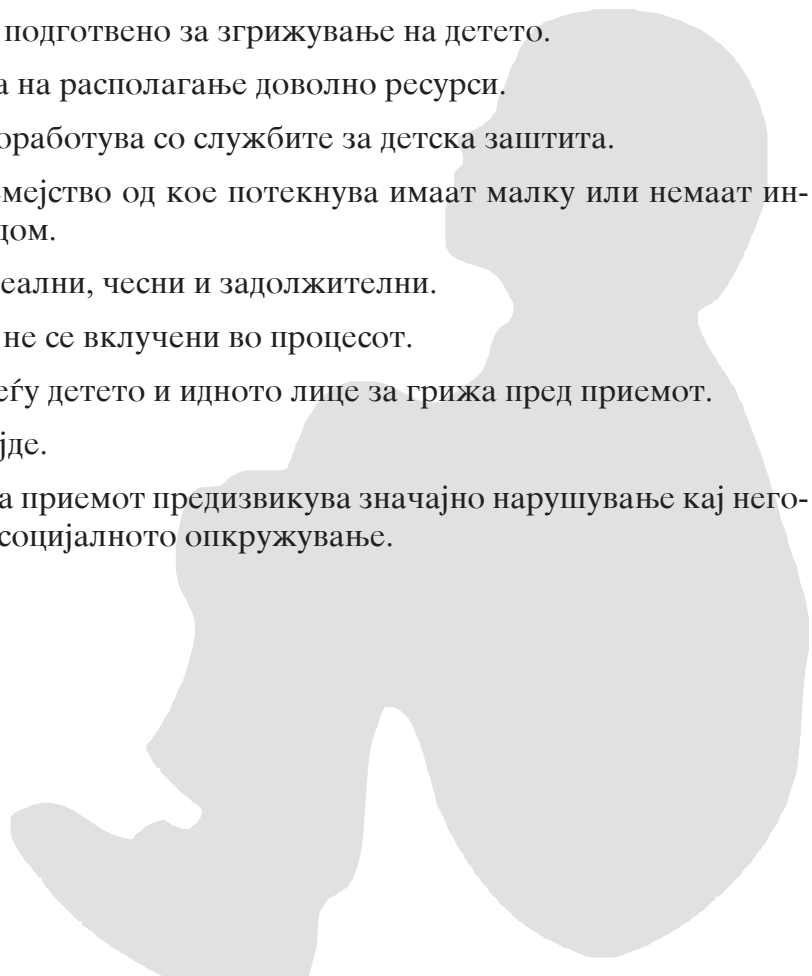
Одговорното лице се грижи детето да има можност да се запознае со идниот дом и лицето за грижа.

4. Сместувањето предизвикува колку е можно помало нарушување.

Одговорното лице се грижи сместувањето да предизвика што е можно помало нарушување кај детето и неговото семејство од кое потекнува.

В) Знаци на предупредување

- Процесот на прием не е професионално подготвен и/или спроведен.
- Лицето за грижа не е подготвено за згрижување на детето.
- Лицето за грижа нема на располагање доволно ресурси.
- Лицето за грижа не соработува со службите за детска заштита.
- Детето и неговото семејство од кое потекнува имаат малку или немаат информации за новиот дом.
- Подготовките не се реални, чесни и задолжителни.
- Релевантните страни не се вклучени во процесот.
- Не постои контакт меѓу детето и идното лице за грижа пред приемот.
- Не настан за добредојде.
- Детето чувствува дека приемот предизвикува значајно нарушување кај неговото семејство и/или социјалното опкружување.

Стандард 6: Процесот на грижа надвор од домот е воден од индивидуален план за грижа

Во текот на процесот на донесување одлука се создава индивидуален план за грижа кој понатаму се развива и спроведува во текот на целиот процес на грижа надвор од домот. Овој план има цел да го води севкупниот развој на детето.

Општо, планот за грижа го дефинира развојниот статус на детето, ги поставува целите и мерките и ги наведува ресурсите потребни за поддршка на севкупниот развој на детето. Секоја битна одлука во текот на процесот на грижа надвор од домот е водена од овој план.

“Тимој на институцијата и социјалниот работник дојдворија серија средби со персоналот, дејето и брајот за да се запознаат со ситуацијата подобро. Ги идентификуваа потребите на момчето и направија акционен план базиран врз користењето на расположивите ресурси и границите на професионалната интервенција.”

(Приказна за едно момче од Бугарија, код 3.01.03)

А) Одговорности

Служби за детска заштита - Одговорни за мулти-дисциплинарно проценување на потенцијалот на детето и за создавање индивидуален план за грижа кој ќе го води неговиот развој.

Организација за грижа - Осигурува процесот на грижа надвор од домот да се базира на индивидуален план за грижа.

- Овозможува планот за грижа да ја предводи обезбедената грижа.
- Го поддржува лицето за грижа во развивањето на планот за грижа.

Лице за грижа - Одговорно е за спроведувањето и натамошното развивање на индивидуалниот план за грижа.

Б) Упатства

1. Се создава индивидуален план за грижа

Во консултации со мулти-дисциплинарен тим, службите за детска заштита создаваат индивидуален план за грижа, земајќи ги во предвид потеклото на ресурсите и потенцијалот на детето.

2. Детето учествува во развојот на индивидуален план за грижа.

Се обезбедува учество на детето во создавање и понатамошно развивање на неговиот индивидуалниот план за грижа. Нивото на учество зависи од неговото ниво на разбирање.

3. Индивидуалниот план за грижа периодично се ревидира

Лицето за грижа е одговорно за спроведувањето и понатамошно развивање на планот за грижа. Планот за грижа периодично се обновува во консултација со сите релевантни инволвирани страни.

В) Знаци на предупредување

- Има недостаток од документирана проценка и нема индивидуален план за детето.
- Планот за грижа не ги задоволува потребите на детето.
- Не сите релевантни страни се вклучени во развојот на индивидуалниот план за грижа.
- Инволвираните страни не се согласуваат со индивидуалниот план за грижа.
- Планот не се обновува периодично.

ОБЛАСТ 2 НА СТАНДАРДИТЕ

Процес на водење грижа

Процесот на згрижување се дефинира како период меѓу процесот на прием и процесот на напуштање на грижата.

Децата и младите во грижата надвор од домот се поддржуваат во формирањето на нивната иднина за да станат самостојни, независни, активни членови на општеството. Ова се овозможува со живеење во средина која нуди заштита и поддршка.

Оваа област на стандардите ги вклучува следниве стандарди:

Стандард 7: Сместувањето на детето одговара на неговите потреби, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

Стандард 8: Детето одржува контакт со семејството од кое потекнува

Стандард 9: Лицата за грижа се квалификувани и имаат соодветни работни услови

Стандард 10: Односот на лицето за грижа и детето е заснован на разбирање и почит

Стандард 11: Детето е оспособено активно да учествува во донесувањето одлуки кои директно влијаат врз неговиот живот

Стандард 12: Детето е згрижено во соодветни услови за живот

Стандард 13: Децата со посебни потреби добиваат соодветна грижа

Стандард 14: Детето/младинецот континуирано се подготвува за самостоен живот

Стандард 7: Сместувањето на детето одговара на неговите потреби, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

Детето расте во опкружување на вклученост, поддршка, заштита и грижа. Овозможувајќи му на детето да расте во грижливо семејно опкружување ги остваруваме условите за опкружувањето.

Во новото сместување детето има можност да гради стабилни односи со лицето за грижа и да одржува контакти со неговото првично социјално опкружување.

“Моите згрижувачи се раководеа според тоа што е добро и корисно за мене. Мене ми е важно тоа што ме прифаќаат и така каква што сум и што ми е почитуваат моето мислење и религија, приватност, што можам да го користам мајчиниот јазик.”

(Девојче од Словенија, код 27.02.01)

А) Одговорности

Служби за детска заштита

- Иницираат, наоѓаат и организираат најдобро можно сместување за детето во согласност со неговите потреби, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

Организација за грижа

- Овозможува модел на грижа кој ги задоволува потребите на детето и барањата на службите за заштита на децата.
- Проценува, во соработка со службите за детска заштита, дали понуденото сместување ги задоволува потребите на детето, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

Лице за грижа

- Осигурува новиот дом да ги задоволува на потребите на детето, животната ситуација и првичното социјално опкружување.
- Во овој процес соработува со детето и семејството од кое потекнува.

Б) Упатства

1. Детето и семејството од кое потекнува се информирани за опциите на семејна грижа

Доколку има на располагање погодни опции за грижа засновани врз семејство, детето и семејството од кое потекнува се информираат за тавите опции.

Службите за заштита на децата ги поттикнуваат организациите за грижа да овозможат семеен модел на грижа.

Ако детето е примено во установа за лекување, организацијата за грижа мора да најде начин да го комбинира лекувањето со моделот на семејна грижа.

2. Детето го добива најдоброто можно сместување

Службите за заштита на децата и организацијата за грижа водат сметка идното сместување да обезбеди средина која нуди помош, поддршка, заштита и грижа.

3. Сместувањето одговара на потребите на детето, животната ситуација и изворното социјално опкружување

Организацијата за грижа свесно се обидува да обезбеди сместување кое одговара на потребите на детето, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

Во предвид се зема и физичкото растојание помеѓу заедницата на детето и новото сместување.

4. Новото сместување го поддржува детето во развивање чувство на приврзаност и припадност

Лицето за грижа му овозможува на детето личен простор и создава средина во која тој/таа може да развие чувство на приврзаност и припадност.

5. Периодично се евалуира квалитетот на грижа

Службите за заштита на децата и организацијата за грижа периодично го оценуваат квалитетот на грижата.

В) Знаци на предупредување

- Не му е пружена можност на детето да биде згрижено во модел на семејна грижа
- Нема контакт помеѓу детето и неговото семејство од кое потекнува и/или првичното социјално опкружување.

- Физичкото растојание помеѓу детето и семејството од кое потекнува и/или првичното социјално опкружување ги попречува контактите помеѓу нив.
- На детето не му е дозволено да го користи својот јазик, религија и култура.
- Подготовките не се реални, чесни и/или обврзувачки.
- Детето смета дека не му се дава помош, поддршка, заштита и грижа.
- Детето чувствува дека не може да смета на стабилен и сигурен однос со лицето за грижа.
- Детето нема приватност.
- Лицето за грижа постојано се менува.
- Лицето за грижа нема разбирање за ситуацијата на детето.

Стандард 8 Детето одржува контакт со неговото семејство од кое потекнува

Се поттикнуваат, одржуваат и поддржуваат односите со семејството од кое потекнува доколку е во најдобар интерес на детето.

“Социјалниот работник го поддржува контактите. Всушност, мајката згрижувач, покрај згрижањата за дејетио и транспортите да ја види својата биолошка мајка, исто така ја користи можноста за време на посетите да ја подучи мајката на некои веешини на полето на грижа за деца. Воспоставениот позитивен однос помеѓу нив е од клучно значење за дејетио. Многу помага ако дејетио знае дека неговата мајка и мајката згрижувач се согласувале.”

(Социјален работник од Малта, код 19.08.04)

“Треба да се поддржува врската помеѓу дејетио и неговите биолошки родители, и да се дозволи дејетио да донесе одлука каков вид на однос сака да има со биолошките родители.”

(Социјален работник од Естонија, код 7.08.01)

А) Одговорности

Служби за детска заштита

- Обезбедуваат да се одржи контакт помеѓу детето и семејството од кое потекнува.

Организација за грижа

- Охрабрува и обезбедува контакт со семејството од кое потекнува.
- Го поддржува лицето за грижа.

Лицето за грижа

- Го поддржува контактот помеѓу детето и семејството од кое потекнува.
- Соработува со семејството на детето.

Б) Упатства

1. Службите за детска заштита поттикнуваат контакт помеѓу детето и семејството од кое потекнува

Службите за заштита на децата го поттикнуваат, поддржуваат и надгледуваат контактот помеѓу детето, лицето за грижа и семејството од кое потекнува. Исто така, поттикнуваат соработка помеѓу трите страни.

Службите за заштита на децата овозможуваат и советување за детето, семејството од кое потекнува и лицето за грижа.

2. Организацијата за грижа и лицето за грижа го поддржуваат контактот помеѓу детето и семејството од кое потекнува

Организацијата за грижа го обучува и поддржува лицето за грижа во соработката со семејството по потекло.

Лицето за грижа му помага на детето да ја запознае својата животна приказна и го поттикнува да одржува контакт со неговото семејство по потекло, и со своето општествено, религиозно и културно потекло.

Лицето за грижа периодично го информира семејството по потекло за развојот на детето.

3. Семејството по потекло е вклучено во животот на детето

Организацијата за грижа и семејството по потекло јасно ги одредуваат улогите, правата и одговорностите во врска со развојот на детето и во согласност со националните закони.

Организацијата за грижа му помага на семејството по потекло да ја разбере ситуацијата на детето и го охрабрува семејството да му помогне.

4. Квалитетот и честотата на контактите се евалуираат периодично

Квалитетот и честотата на контактите помеѓу детето и неговото семејство мора редовно да се оценува. Контактите се остваруваат во согласност со индивидуалниот план за грижа и/или според плановите направени за таа цел.

В) Знаци на предупредување

- Нема контакти помеѓу детето и неговото семејство по потекло, иако е во интерес на детето.
- Има контакти помеѓу детето и неговото семејство по потекло, иако тоа не е во најдобар интерес за детето.
- Семејството по потекло се однесува на начин спротивен на интересите на детето.
- Не се поддржува контактот помеѓу детето и неговото семејство по потекло.
- Причините поради кои не се поддржува контактот помеѓу детето и неговото семејство по потекло не се основани.

Стандард 9 Лицата за грижа се квалификувани и имаат соодветни работни услови

Лицата за грижа се темелно проценети, одбрани и обучени пред да преземат одговорност за грижа за детето. Тие добиваат постојана обука и професионална поддршка да се осигура целосниот развој на детето.

“Обуката за родителски згрижувачи беше одлична. Мојот маж и јас згрижувавме деца и порано, но сфативме колку малку сме знаеле. Сега цврсто верувам дека не смее никому да се дозволи да згрижи дете ако претходно не ја помине обуката за родителски згрижувачи.”

(Лице за грижа од Исланд, код 13.06.01)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата – Го дефинираат профилот на квалификации на лицето за грижа.

- Водат сметка сите лица за грижа да ги исполнуваат барањата на профилот на квалификации.

Организација за грижа -Води сметка сите лица за грижа да ги исполнуваат потребните квалификации одредени од Службите за заштита на децата.

- Се обезбедува постојана обука и поддршка.

Лице за грижа– Учествува во постојана професионална обука.

Б) Упатства

1. Лицата за грижа се селектирани и обучени во согласност со признаениот квалификациски профил.

Службите за заштита на децата водат грижа детето да биде сместено во организација за грижа која професионално ги обучува и поддржува лицата за грижа според квалификацискиот профил.

Квалификацискиот профил на лицата за грижа мора да ја вклучува способноста на лицето за грижа да ги темели своите постапки на КОН ПД, условите за заштита на детето (правила на однесување) и познавање на развојот на детето.

Тие се обучени да користат јазик соодветен на начинот на размислување на детето/ младинецот. Остваруваат близок однос со детето/младинецот, добри слушатели се, трпеливи, сочувствителни и полни со разбирање.

Организацијата за грижа води сметка лицата за грижа да бидат темелно проценети, селектирани, поддржани и следени.

2. Лицата за грижа имаат пристап на професионална обука и поддршка

На лицето за грижа му се овозможува професионална обука и поддршка според неговите/нејзините потреби и барања. Организацијата за грижа му нуди на лицето за грижа можност да ги сподели своите искуства, да учествува на значајни состаноци и конференции, и да добие обука, советување и супервизија.

3. Лицата за грижа имаат соодветни услови за работа

На лицето за грижа му се помага со соодветни услови за работа. Тој/таа живее на место кое нуди соодветна инфраструктура. Лицето за грижа може да се потпре на финансиските средства и човечките ресурси кои се потребни за да соодветно ги изврши своите одговорности.

4. Се поттикнува формирање на мрежа за размена

Службите за заштита на децата и/или организацијата за грижа го поддржуваат формирањето на формални и неформални мрежи за да им се даде можност на лицата кои се грижат да разменуваат искуства и добра пракса.

В) Знаци на предупредување

- Нема дефинирани минимум барања во поглед на квалификацискиот профил на лицето за грижа.
- Лицата за грижа не се темелно селектирани и проценети.
- Лицата за грижа немаат соодветна професионална обука и/или поддршка.
- Лицата за грижа одбиваат професионална обука и/или поддршка.
- Не се поттикнува обука и поддршка.

Стандард 10 Односот на лицето за грижа кон детето е заснован на разбирање и почит

Лицето за грижа посветува индивидуално внимание на детето, свесно се обидува да развие доверба и да го разбере. Лицето за грижа секогаш комуницира отворено, искрено со детето и покажува почит кон него.

“Тие (родителите згрижувачи) се грижеа за него на природен начин. Беа иреликви и не се предаваа. Беа отворени и разговараа за работите. Разговараа за се, дури и за работи кои беа проблематични. Покажуваа љубов и честно го џукаа.”

(Приказна за едно момче од Шведска, код 29.01.01)

“Многу сум им благодарна на моите родители згрижувачи. Ме земаа во своето семејство кога имав 14 години. Ме научија што значи семејство: љубов, лојалност и почит кон луѓето. Ме научија да џошвам. Ме научија да не се плашам да ги искажам своите чувства и да ги соделаам своите проблеми. Тие едноставно ме сакаа и јас тоа го научив од нив. Не бев навикната на нежност и на почитокој ми беше срам. Бев многу срамежлива. Го ценив тоа што мајката згрижувач никогаш не ме пееше. И тоа ми се чинеше доволно. Траумите од дејството ме следеа како црна сенка долго време.”

(Девојче од Латвија. Код 16.02.01)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата – На организацијата за грижа и на лицето за грижа им овозможува информации за потеклото на детето.

- Води сметка да има соработка помеѓу семејството по потекло и лицето за грижа.

Организација за грижа – Го поддржува лицето за грижа во воспоставување и одржување на стабилен однос со детето.

- Води сметка лицето за грижа да ги има потребните способности за да изгради добар однос со детето.

Лице за грижа – Му помага на детето да стекне доверба.

Б) Упатства

1. Лицето за грижа добива информации, обука и поддршка

Службите за заштита на децата ги информираат организацијата за грижа и лицето за грижа за потеклото на детето за да може тие да му пристапат на детето на соодветен начин.

Организацијата за грижа го обучува и поддржува лицето за грижа во воспоставување и одржување на стабилен однос со детето.

2. Лицето за грижа му нуди можност на детето да изгради стабилен однос

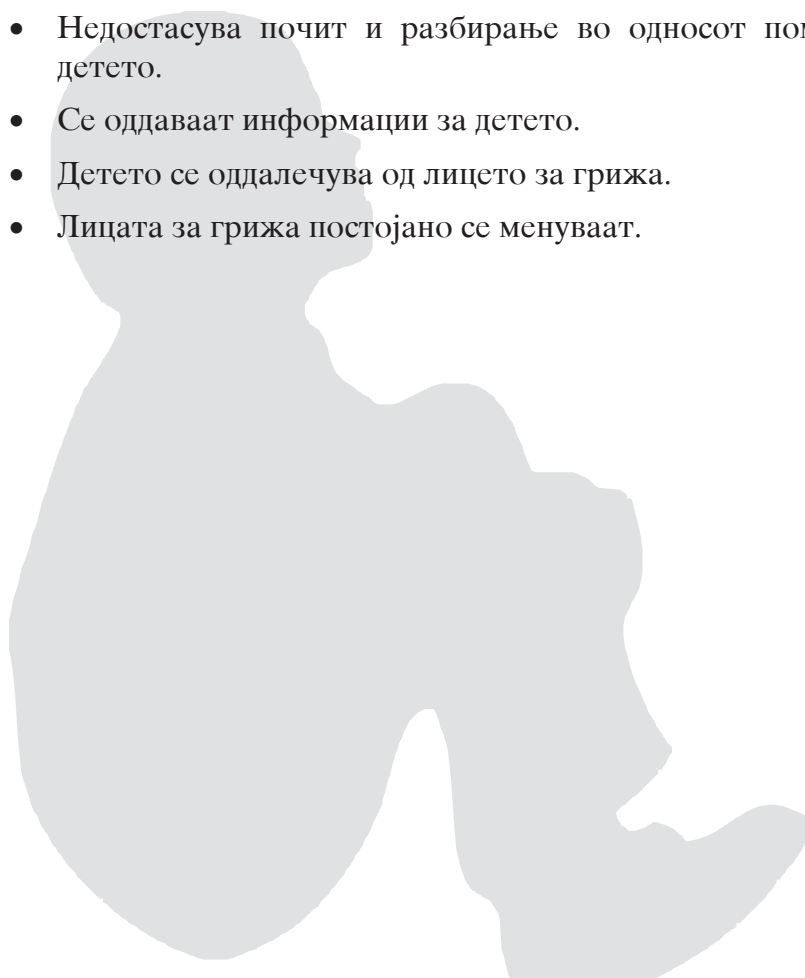
Лицето за грижа создава поддржувачка атмосфера базирана на разбирање и почит која овозможува развој на близок, искрен, доверлив и стабилен однос.

3. Лицето за грижа му приоѓа на секое дете одделно

Лицето за грижа секогаш го зема во предвид потеклото на детето, индивидуалните потреби, способности и ниво на разбирање.

В) Знаци на предупредување

- Недостасува почит и разбирање во односот помеѓу лицето за грижа и детето.
- Се оддаваат информации за детето.
- Детето се оддалечува од лицето за грижа.
- Лицата за грижа постојано се менуваат.

Стандард 11 Детето е овластено активно да учествува во донесувањето на одлуки кои директно влијаат врз неговиот живот

Детето го сметаме за експерт за сопствениот живот. Го информираме, го слушаме и го сфаќаме сериозно, а неговата издржливост се смета за силен потенцијал. Го охрабруваме детето да ги искаже своите чувства и искуства.

“Мошне беше важна поддршката што ја добив од моите лица за грижа. Важно е лицето за грижа да ти каже дека си битен и дека можеш да станеш некој и нешто во животот. Мислам дека едукациите се тие кои ме ценеа и поддржуваа најмногу. Секогаш ме поддржуваа (кога се одлучив за факултет за опшестествено образование). Никогаш не ми се спротивставуваа.”

(Девојка од Шпанија, код 28.02.01)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата – Го надгледуваат учеството на детето во сите одлуки кои директно влијаат врз неговиот живот.

Организација за грижа – Води сметка учеството да е составен дел од процесот на згрижување.

Лице за грижа – Го поттикнува детето да донесува одлуки кои влијаат на неговиот живот.

- Активно го поддржува учеството на детето.

Б) Упатства

1. Организацијата за грижа го поддржува учеството на детето

Организацијата за грижа:

- овозможува средства (ресурси) за да се поттикне учеството на детето;
- развива и применува различни методи за активно учество на детето;
- поттикнува пристап на учество со вклучување на вработените;
- води сметка сите страни вклучени во грижата на детето да бидат професионално обучени за да се поддржи учеството на детето.

2. Лицето за грижа го поддржува активното учество на детето

Лицето за грижа:

- го информира детето за неговите права и за сите значајни прашања за неговиот живот;
- го слуша, охрабрува и поддржува детето во донесувањето на одлуки за неговиот живот.

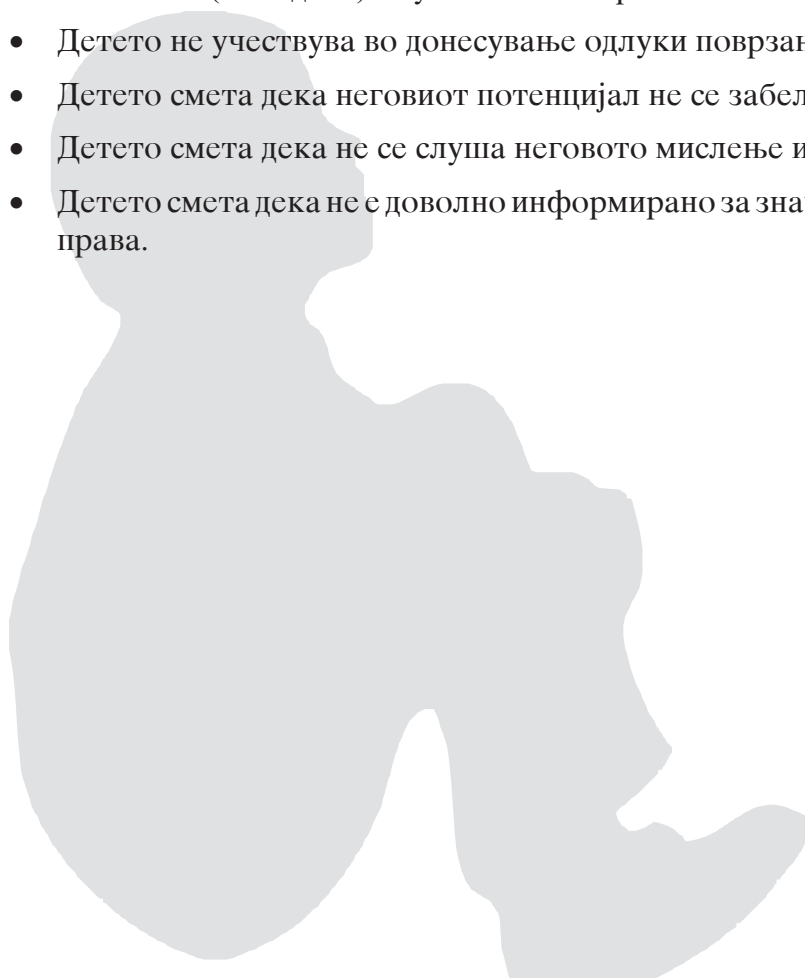
3. Лицето за грижа верува и ги поддржува способностите на детето и неговиот потенцијал

Лицето за грижа:

- го открива потенцијалот на детето и го охрабрува да го користи и развива;
- ја почитува индивидуалноста на детето, го зема во предвид неговото мислење и ја поддржува неговата желба за самостоен живот;
- ја истакнува важноста на детето покажувајќи интерес за неговите потреби.

В) Знаци на предупредување

- Алатките (методите) за учество не се развиени и/или имплементирани.
- Детето не учествува во донесување одлуки поврзани со неговиот живот.
- Детето смета дека неговиот потенцијал не се забележува ниту поддржува.
- Детето смета дека не се слуша неговото мислење и/или не го разбираат.
- Детето смета дека не е доволно информирано за значајни прашања и неговите права.

Стандард 12 Детето е згрижено во соодветни услови за живот

Животните стандарди и инфраструктурата на организацијата за грижа и/или лицето за грижа ги задоволуваат потребите на детето во поглед на удобност, безбедност, услови за здрав живот како и отворен пристап до образование и до заедницата.

“Не се секавам точно кога првпат се почувствував убаво во домаќин на згрижувачите. Можеби кога се избањав. Чистотата ми е многу важна. Лежнување во 7:30, овошје на маса, оброк секогаш во исто време, сите работи поодредени. Дури и малиите нешта се важни.”

(Девојка од Ирска, код 13.02.06)

“Користиме формулари за да го оцениме развојот на децата кои се згрижени во сите форми на државна грижа. Редовното пополнување на формуларите помага во планирање, донесување одлуки, презледување и набљудување на згрижањата и развојот на децата. На пример, на едно момче во една институција му беше дијагностицирана алергија на млеко и оваа информација беше многу важна за згрижувачите.”

(Социјален работник од Унгарија, код 12.08.01)

А) Одговорности

Службите за заштита на децата – Гарантираат сместување кое нуди соодветни услови за живеење и ги задоволува материјалните потреби на детето.

Организација за грижа – Се грижи детето да живее во удобна, безбедна, здрава и стабилна средина.

Лице за грижа – Обезбедува удобен, безбеден, здрав и стабилен дом за детето.

Б) Упатства

1. За детето се води грижа во соодветни животни услови

Службите за заштита на децата го надгледуваат исполнувањето на минимум барањата во врска со животните услови на детето; тие вклучуваат удобност, безбедност, услови за здрав живот, како и неограничен пристап до образование и до заедницата. Освен тоа, води сметка сместувањето да ги исполнува овие минимални услови.

2. Организацијата за грижа ги исполнува минималните услови

Организацијата за грижа писмено гарантира за квалитетот на грижата. Овој квалитет се обезбедува со сместување кое ги исполнува задолжителните минимални барања.

Овој пишан документ е достапен за секого.

3. Се обезбедува благосостојба на детето и соодветни материјални услови за живот

Лицето за грижа се придржува до задолжителните минимални барања за да обезбеди удобност, безбедност и услови за здрав живот, како и можност за образование и припадност во заедницата.

В) Знаци на предупредување

- Нема задолжителни минимални барања за да се обезбедат услови за живот на детето.
- Сместувањето на детето не ги исполнува задолжителните минимални барања.
- Организацијата за грижа нема пишана изјава како гарација за квалитето и/или не е достапна.

Стандард 13 Децата со посебни потреби добиваат соодветна грижа

Лицата за грижа добиваат соодветна обука која е постојана како и поддршка во грижата со цел да ги задоволат потребите на децата со посебни потреби.

“Она што помогна беше образованието на мајката згрижувач, способностите и искуството со деца. Психолозите кои работат во дејскиот дом ги информираат за анамнезата на момчето и неговата сегашна состојба. Беше потребно да му се посвети внимание секој ден, да се подучи за основните навики и веештини, да се научи како да се облекува, да му се објаснат основните концепти, да се научи како да прави реченици, да препознава форми и бои. Дури беше потребно да се научи како да игра.”

(Лице за грижа од Чешка, код 5.06.05)

“Благодарение на соработката со логопедот, лицето за грижа научи како да му помогне на момчето да ги надмине проблемите во комуникацијата предизвикани од оштетувањата на слухот.”

(Лице за грижа од Чешка, код 5.06.05)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата – Се води сметка сместувањето на детето со посебни потреби да биде соодветно.

Организација за грижа – Води сметка детето со посебни потреби да добие соодветна грижа.

- Води сметка детето со посебни потреби да добие лекување ако е потребно.

Лице за грижа – Му овозможува на детето со посебни потреби соодветна грижа.

- Води сметка детето со посебни потреби да добие професионално лекување ако е потребно.

Б) Упатства

1. Сместувањето на детето со посебни потреби се подготвува темелно пред приемот

Службите за заштита на децата им овозможуваат на организацијата за грижа и на лицето за грижа информации кои се потребни за грижа на дете со посебни потреби.

2. На децата со посебни потреби им се овозможува соодветна грижа

Лицето за грижа го поддржува и охрабрува целокупниот развој на детето според индивидуалниот потенцијал на детето. Тој/таа води сметка и детето да земе активно учество.

3. Лицата за грижа за деца со посебни потреби добиваат дополнителна специјализирана обука и поддршка

Службите за заштита на децата и/или организацијата за грижа се обезбедуваат постојана обука и поддршка на лицата за грижа за да ги оспособат за работа со деца со посебни потреби.

4. Лицето за грижа соработува со експерти

Лицето за грижа бара поддршка и соработува со квалификувани институции и специјалисти за да ги задоволи посебните потреби на детето.

В) Знаци на предупредување

- Нема соодветна форми на грижа за деца со посебни потреби.
- Сместувањето не ги зема во предвид посебните потреби на детето.
- Детето со посебни потреби не добива соодветна грижа.
- Лицето за грижа нема соодветни информации, обука и/или поддршка за да се грижи за дете со посебни потреби.
- Нема соработката помеѓу лицата за грижа и специјалистите или истата е несоодветна.
- Специјалистите кои го лекуваат детето ги немаат потребните квалификации за работа со деца со посебни потреби.

Стандард 14: Детето/младинецот континуирано се подготвува за самостоен живот

Детето/младинецот се поддржува во формирањето на својата иднина за да стане самостоен, независен и активен член на општеството. Тој/таа има можност за образование и стекнување на животни вештини и вредности.

Детето/младинецот се поттикнува да развие самопочит, што му овозможува да се чувствува силен и безбеден и му помага да се справи со проблемите.

“Должности на мајката е да ѝ го воспитува децата на начин на кој илте ќе се сметаат себе си за луѓе со вредности, достоинство, способности и сила да ги надминат тешкотии во живото.”

(Лице за грижа од Либијанија, код 17.08.02)

“Треба да се нагласи присуството на едукацијата и од неа да се бара помош. Домаќинот во организацијата за грижа треба да биде како едукатор со можност да се научи солидарност од неа. Корисно би било да се научи како да се поправа кола или пак разни поправки за домаќинството. Ако постигнеш и да работиш додека живееш во младинска заедница нема ништо да ти фали. Оние кои работат добиваат повеќе, оние кои не работат добиваат помалку.”

(Момче од Етхиопија, код 7.01.02)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата – Го слдат развојот на детето/младинецот во подготовката за самостоен живот според планот за грижа.

- Водат сметка детето/младинецот да добие оптимално образование.

Организација за грижа – Овозможува соодветни услови и програми за поддршка на детето/младинецот во процесот на стекнување независност.

Лице за грижа – Го поддржува детето/младинецот во процесот на станување независен.

Б) Упатства

1. Лицето за гриж овозможува индивидуализирана обука и поддршка

Лицето за грижа води сметка детето/ младинецот да се обучи и поддржи во развојот на независност, според потребите наведени во планот за грижа. Лицето за се фокусира на следниве точки:

- Детето/ младинецот се охрабрува да превземе секојдневни обврски. Според неговото/нејзиното ниво на разбирање, детето/ младинецот се поттикнува да се грижи за себе и да се справува со пари, законски работи, осигурување и други практични работи;
- Детето/ младинецот се поттикнува да се интегрира во општествената мрежа и да одржува контакти со луѓето во таа мрежа;
- Лицето за грижа ги открива интересите на детето/ младинецот и планира активности кои го поттикнуваат понатамошниот развој на неговото знаење и животни вештини.

2. Подготовката за независен живот се организира како постојан процес

Лицето за грижа, поддржан од организацијата за грижа, го подготвува детето/ младинецот за независен живот. Овој процес се базира на индивидуален план за грижа.

Планот за грижа ја смета подготвеноста на детето/ младинецот за самостоен живот за постојан процес. Во предвид се земаат соодветни услови и можности и/или програми за да го поддржат во осамостојувањето.

3. На детето/ младинецот му се нудат можности/програми за сопствен развој

Организацијата за грижа и лицето за грижа создаваат можности и/или програми со кои детето/ младинецот добива обука за да преземе одговорност, да стекне вредности и норми и да развие животни вештини.

Детето/ младинецот учествува во развојот, имплементацијата и евалуацијата на можностите/програмите за сопствен развој.

4. Детето/ младинецот има можност за најдобро ниво на образование

Детето/ младинецот има можност и е охрабрено да извлече корист од најдобрите можни форми на образование во согласност со неговите потенцијали и интереси.

Детето/ младинецот се поттикнува да учествува во училишни и вон училишни активности во согласност со неговите интереси.

В) Знаци на предупредување

- Подготовка за самостоен живот не е во планот за грижа.
- Нема можности/програми за самостоен развој.
- На детето/ младинецот не му се дава шанса да ги искористи можностите/ програмите за самостоен развој.
- Детето/ младинецот смета дека не е доволно добро подготвен/о поддржан /о за независен живот.
- Детето/ младинецот не е интегрирано во општествената мрежа.
- Не се поттикнува образование на детето/ младинецот.
- Детето/ младинецот своето слободно време не го поминува продуктивно.
- Не се слуша мислењето детето/ младинецот.

ОБЛАСТ 3 НА СТАНДАРДИТЕ

Процес на напуштање на грижа

Терминот “процес на напуштање на грижата” се однесува на процесот кога детето/ младинецот станува независен, се враќа во семејството од кое потекнува или оди во друго сместување. Овој процес ја вклучува одлуката, процесот на иселување и поддршката по престанокот на грижата.

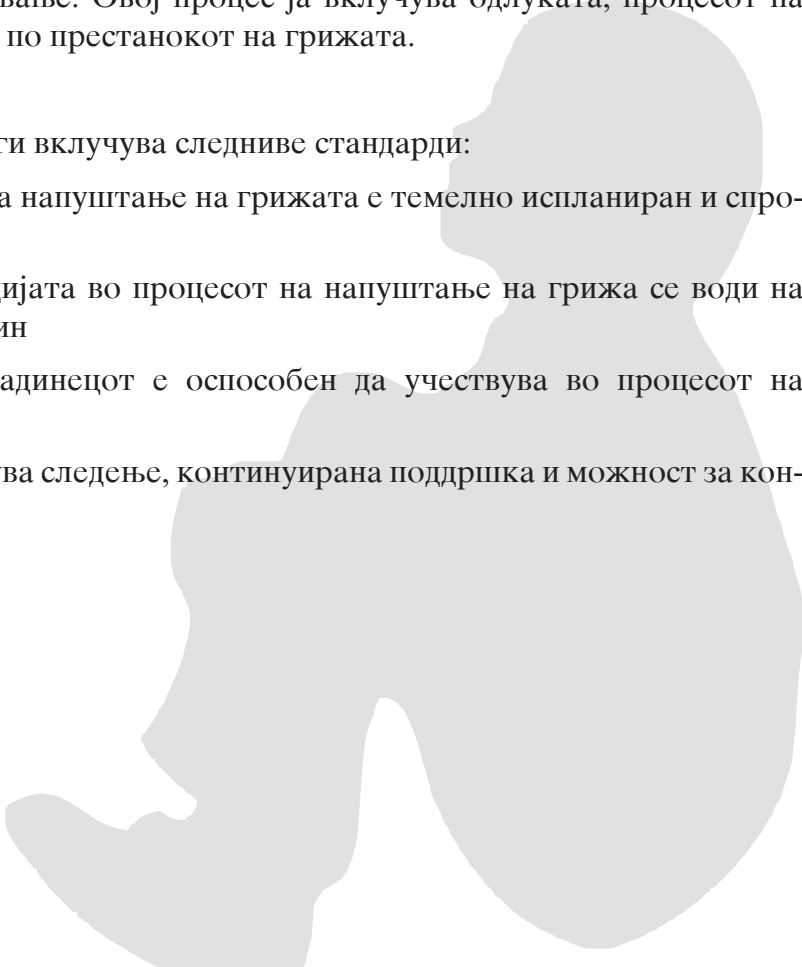
Оваа стандардна област ги вклучува следниве стандарди:

Стандард 15: Процесот на напуштање на грижата е темелно испланиран и спроведен

Стандард 16: Комуникацијата во процесот на напуштање на грижа се води на корисен и соодветен начин

Стандард 17: Детето/младинецот е оспособен да учествува во процесот на напуштање на грижата

Стандард 18: Се обезбедува следење, континуирана поддршка и можност за контакт

Стандард 15: Процесот на напуштање на грижата е темелно испланиран и спроведен

Процесот на напуштање на грижата е клучна фаза во грижата за децата надвор од домот и темелно се планира и спроведува. Првенствено се базира врз индивидуалниот план за грижа на детето или младинецот.

Детето/младинецот се смета за експерт во поглед на квалитетот на грижата за него.

Повратните информации од него се од суштинско значење за натамошното развивање на квалитетот на системот за грижа и соодветниот модел на грижа.

“Менијороти иницираше редовни средби за заедничко планирање со сите вклучени страни, во овој случај семејството (бабајна, дедото и таткојна), децата и претставник од Службата за детска заштита. На еден од состаноците сите одлучија таткојната сестра да остане во организацијата за грижа, а другите две деца да поминаат повеќе време со семејството. Сите вклучени страни беа задоволни од одлуката.”

(Социјален работник од Бугарија, код 3.08.01)

А) Одговорности

Служби за заштита на децата

- Го надгледуваат и поддржуваат планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата.
- Ја координира соработката помеѓу сите инволвирани страни.

Организација за грижа

- Осигурува процесот на напуштање на грижата да се планира и спроведува во согласност со планот за грижа.
- Го придружува детето/ младинецот со професионализам и разбирање во текот на целиот процес.
- Соработува со семејството од кое потекнува детето.

Лице за грижа

- Го планира процесот на напуштање на грижата, заедно со релевантните инволвирани страни.

- Го спроведува процесот на напуштање на грижата согласно планот за грижа.
- Соработува со семејството од кое потекнува детето.

Б) Упатства

1. Процесот на напуштање на грижата темелно се планира и спроведува

Во согласност со планот за грижа и заедно со детето/ младинецот, лицето за грижа го планира и спроведува процесот на напуштање на грижата. Спроведувањето на овој процес се одвива постепено во онаа мерка во која е тоа во интерес на детето.

Детето/ младинецот има право да одлучи колку семејството од кое потекнува ќе учествува во планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата.

Ако е потребно, лицето за грижа се консултира со мулти професионален тим.

2. Детето/ младинецот се смета за експерт во однос на квалитетот на грижата за него

Лицето за грижа бара од детето/ младинецот да го оцени квалитетот на грижата. Лицето за грижа потоа ја предава повратната информација (фидбекот) на организацијата за грижа за истата да може да ја искористи за понатамошен развој на квалитетот на системот за грижа и на соодветниот модел за грижа.

3. Процесот на напуштање на грижата се базира на индивидуален план за грижа

Планот за грижа го дефинира развојниот статус на детето / младинецот, поставува цели и мерки и ги одредува средствата кои се потребни за поддршка на детето/ младинецот во текот на процесот на напуштање на грижата. Планот за грижа и неговото спроведување редовно се евалуираат.

Планот за грижа го зема предвид и животот на детето/ младинецот во иднина после заминувањето, во смисла на одредување Упатства за по завршување на грижата.

4. Темелно се подготвува враќањето на детето во семејството од кое потекнува или преместувањето во друго сместување

Ако детето/ младинецот се врати во своето семејство од кое потекнува или оди во друго сместување, тогаш службите за детска заштита, сегашното и идното лице за грижа како и неговото семејство соработуваат.

Детето/ младинецот активно учествува во процесот на донесување одлуки и во подготовката во согласност со неговото ниво на разбирање.

5. Се организира настан за испраќање за детето/ младинецот кој ја напушта грижата

Се организира соодветно испраќање за заминувањето на детето/ младинецот за да се одбележи почетокот на неговата следна животна фаза. Ова се прави во согласност со традицијата на детето и е насочено кон исполнување на желбите на детето/ младинецот.

6. Детето/ младинецот има пристап до поддршка и советување откако ќе ја напушти грижата

Службите за заштита на децата и организацијата за грижа овозможуваат понатамошна поддршка и советување.

В) Знаци на предупредување

- Процесот на напуштање на грижата не е темелно испланиран и/или спроведен.
- Процесот на напуштање на грижата не е вклучен во планот за грижа.
- Инволвираните страни не се согласуваат со планот за напуштање на грижата.
- Детето/ младинецот не се чувствува вклучен во процесот на напуштање на грижа.
- Детето/ младинецот и/или семејството од кое потекнува не учествуваат во планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата.
- Нема интерес за компетентноста на детето/ младинецот во однос на квалитетот на грижата за него.
- Нема евалуација на грижата.
- Процесот на напуштање на грижата не ги задоволува индивидуалните потреби на детето/ младинецот.
- Не е обезбедена понатамошна поддршка или истата не е соодветна.
- Детето/ малолетното лице нема можност да се збогува.

Стандард 16 Комуникацијата во процесот на напуштање на грижата се води на корисен и соодветен начин

Страните инволвирани во процесот на напуштање на грижа ги имаат сите релевантни информации во согласност со нивната улога во процесот. Истовремено, детето/младинецот и неговото семејство од кое потекнува имаат право на приватност и сигурност.

Секоја информација се пренесува на начин кој е разбирлив и соодветен за детето/младинецот и неговото семејство од кое потекнува.

“Ја зазгрижува и вознемирува фактот што ќе мора сама да оди во младинската кука и да ги остави своите браќа и сестри. Еден ден девојчето ја посетиле младинската кука за да ја запознае новата средина. Таму среќава друго девојче кое и кажа дека кука е полку и е удобно, има приватност и свој простор. И се дојадна што виде и слуша во младинската кука. Одеднаш сите грижи исчезнаа. Сега се забележува поголем оптимизам и има нови планови за иднината.”

(Приказна за девојче од Северен Кипар, код 21.02.05)

А) Одговорности

Служби за детска заштита

- Водат грижа сите инволвирани страни да ги добијат и разберат информациите потребни за темелно планирање и спроведување на процесот на напуштање на грижата.
- Води сметка информациите да бидат доверливи.

Организација за грижа

- Води сметка лицето за грижа да комуницира со детето/младинецот на соодветен начин.

Лице за грижа

- Води сметка детето/младинецот да ги добие и разбере информациите во врска со процесот на напуштање на грижата.
- Комуницира со детето/младинецот на начин на којшто ќе се чувствува пријатно за време на процесот на напуштање на грижа.
- Соработува со семејството од кое потекнува детето.

Б) Упатства

1. Значајните информации се користат професионално

Службите за заштита на децата, организацијата за грижа и лицето за грижа знаат колку е важно детето/ младинецот и семејството од кое потекнува детето да ги имаат значајните информации.

Службите за заштита на децата професионално ги користат сите значајни информации.

Обезбедуваат доверливост, соодветно документирање и пристап за сите вклучени страни.

2. Детето/ младинецот е соодветно информиран/о за процесот на напуштање на грижата

Лицето за грижа води сметка детето/ младинецот да биде информиран/о и да ги разбере сите значајни информации во врска со процесот на напуштање на грижата. Конкретно, детето/ младинецот е информиран за различните можности и аспекти на животот во иднина кога тој/таа станува независен, се враќа во семејството од кое потекнува или е преместен во друго сместување.

3. Во обѕир се земаат низа барања за да се овозможи соодветна комуникација

Сите релевантни страни вклучени во давање поддршка на детето/ младинецот за време на процесот на напуштање на грижата ги исполнуват барем следниве услови:

- Обучени се да користат јазик соодветен на начинот на размислување на детето/ младинецот. Остваруваат близок однос со детето/ младинецот, добри слушатели се, сочувствителни, трпеливи и полни со разбирање за детето/ младинецот да се чувствува пријатно;
- Создаваат пријателска и пријатна средина за комуницирање.

4. Детето, семејството од кое потекнува, лицето за грижа, организацијата за грижа и службите за заштита на децата работат заедно

Соработката помеѓу битните страни вклучени во поддршката на детето/ младинецот во процесот на напуштање на грижата се зајакнува со размена на значајни информации, соодветна комуникација и взаемна доверба.

- Тие ги почитуваат законската реулатива, правилата и стандардите за квалитет;
- Го вклучуваат овој стандард (16) во упатствата и методите за работа на Службите за детска заштита, организацијата за грижа и лицето за грижа;
- Тие се дел од мрежата за детска грижа .

В) Знаци на предупредување

- Детето/ младинецот се чувствува погрешно разбран.
- Нарушена е приватноста на детето/ младинецот.
- Детето/ младинецот и/или другите инволвирани страни немаат пристап или не ги разбираат информациите.
- Нема размена на информации.
- Детето/ младинецот чувствува недостаток од комуникација со лицето за грижа.
- Детето/ младинецот чувствува недостаток на комуникација со неговото семејство од кое потекнува и/или со општествената средина.

Стандард 17 Детето/младинецот е оспособен/о да учествува во процесот на напуштање на грижата

Процесот на напуштање на грижата се базира врз индивидуалниот план за грижа. Детето/младинецот е оспособен/о да го изрази своето мислење и претпочитувања за неговата моментална ситуација и иден живот. Учествува во планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата.

“Учесивојто на девојкајта во планирањето на процесот и дава можност да види како се носат одлуки, колку долго ќе остане во установата и да го предвиди моментот кога ќе си оди дома.”

(Социјален работник од Португалија, код 24.07.01)

“Кога мајка ми најде место за живеење, татко ми ми кажа дека може да си одам дома, но јас не сакав бидејќи ми се допаѓаше школото и активностите. Си отидов дома после 18-тиот роденден. Задоволен сум со мојот избор.”

(Момче од Грција, код 11.02.04)

А) Одговорности

Служби за детска заштита – Осигуруваат учество на детето/младинецот.

Организација за грижа – Осигурува да се задоволат сите барања во врска со учеството на детето/младинецот во процесот на напуштање на грижата.

Лице за грижа – Го оспособува детето/младинецот да учествува во процесот на напуштање на грижата.

- Го вклучува детето/младинецот во планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата во согласност со неговото ниво на разбирање.
- Соработува со семејството од кое потекнува детето.

Б) Упатства

1. Следниве барања се земаат во обзир за да се осигура учеството на детето/младинецот

Сите релевантни страни вклучени во процесот на напуштање на грижа треба да ги задоволат следниве барања за да:

- детето/ младинецот ги остварува своите права да учествува во планирањето и спроведувањето на својот процес на напуштање на грижата;
- се слуша мислењето на детето/младинецот и се охрабрува да ги искаже своите планови, сомнежи и очекувања;
- детето/ младинецот се поддржува во донесувањето одлуки според неговото ниво на разбирање;
- детето/ младинецот е препознаен/о за експерт за својот живот;
- семејството од кое потекнува учествува во процесот на напуштање на грижа;
- детето/ младинецот има можност да одреди во колкава мерка ќе биде вклучено семејството од кое потекнува;
- се слуша мислењето на детето/младинецот и поддржува во бирократски и судски процедури.

2. Детето/ младинецот ги добива сите значајни информации

Лицето за грижа води сметка детето/младинецот да ги добие сите значајни информации за да му се даде поддршка во донесувањето одлуки за време на процесот на напуштање на грижата.

Тој/таа води грижа детето/ младинецот да ги разбере добиените информации.

3. Планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата се базира на индивидуален план за грижа

Детето/ младинецот учествува во развојот на планот за грижа. Планот за грижа ги зема во предвид неговото гледиште како и неговите цели и средствата потребни за темелно планирање и спроведување на процесот на напуштање на грижа.

В) Знаци на предупредување

- Не постои низа на минимални барања во врска со учеството на детето/ младинецот во процесот на напуштање на грижата.
- Низата од минимални барања не се спроведува.
- Детето/младинецот смета дека не учествува доволно во процесот на напуштање на грижа.
- Детето/младинецот смета дека не е доволно информиран/о.
- Планирањето и спроведувањето на процесот на напуштање на грижата не се базирани на индивидуален план за грижа.
- Детето/младинецот смета дека не го сфаќаат сериозно.

- Се донесуваат значајни одлуки без учество на детето/младинецот.
- Детето/младинецот добива повеќе одговорности отколку што може да поднесе.
- Не се слуша мислењето на детето/младинецот, ниту пак се поддржува детето/младинецот во бирократските и судските процедури.

Стандард 18: Се обезбедува следење, континуирана поддршка и можност за контакт

Откако детето/младинецот ја напушта грижата, има можност да добие помош и поддршка. Организацијата за грижа се залага да се погрижи детето да не го сфати процесот на напуштање на грижа како нов поголем прекин.

Кога младинецот ќе стане полнолетен, организацијата за грижа треба да продолжи со нудење поддршка и можност за одржување контакт.

“Сончејо засвони. Ја отворив вратињата и го видов мојот социјален работник со раце полни храна. Ме праша: Сакаш да јадеш со мене? Токму тоа ми требаше. Наврати и осигура некое време, само за мене – вечерта беше сувер и тоа нок добро сиев.”

(Момче од Норвешка, код 22.01.01)

“Меѓутоа, секогаш има одредена улога што СОС Дејскојо Село може да ја даде, бидејќи ние не ги напуштаме веднаш што ќе заминаат, а во некои случаи можността за враќање, дури и за крајко, им ја дава стабилност што им е потребна.”

(Директор на организацијата за грижа од Португалија, код 24.07.02)

А) Одговорности

Служби за детска заштита – Обезбедуваат следење и постојана поддршка пред и откако детето ќе стане полнолетно.

- Промовираат контакт помеѓу детето/младинецот и неговата емоционална мрежа за време на грижата.

Организација за грижа – Обезбедува развој и спроведување на планот за грижа по напуштање на грижата.

- Ги обезбедува потребните ресурси за следење и континуирана поддршка и води грижа детето да има можност да одржува контакти со неговото претходно лице за грижа и емоционална мрежа за време на грижата.

Лице за грижа – Го развива и спроведува планот за грижа отпосле заедно со детето/младинецот.

- Го следи и поддржува детето/младинецот и го олеснува контактот помеѓу детето/младинецот и неговата емоционална мрежа за време на грижата.

Б) Упатства

1. Следењето и поддршката се базираат на план за грижа по напуштање на грижата
2. Организацијата за грижа и лицето за грижа заедно со детето/младинецот го развиваат и спроведуваат планот за грижа по напуштање на грижата. Овој план се надоградува на веќе постоечкиот индивидуален план за грижа. Методите кои се користат во создавањето на план за пост грижа се дадени во пишаната изјава на организацијата за грижа.

Важно е планот за грижа да има индивидуален фокус и да го интегрира историјатот на детето/младинецот. Обично планот за пост грижа го дефинира развојниот статус на детето/младинецот, поставува цели и мерки и ги појаснува ресурсите кои се потребни за поддршка на детето/младинецот откако ќе ја напушти грижата.

3. Се обезбедува следење и поддршка на детето/младинецот

Лицето за грижа го следи, и ако треба, го поддржува детето/младинецот во согласност со планот за пост грижа. Тој/таа ги има потребните ресурси за ова. Лицето за грижа се стреми да го одржи контактот со детето/младинецот.

4. Детето/младинецот има можност да одржува контакти со својата емотивна мрежа

Претходната организација за грижа обезбедува ресурси за да се одржуваат контактите помеѓу детето/младинецот и неговата емотивна мрежа за време на грижата. Претходното лице за грижа го олеснува овој контакт.

В) Знаци на предупредување

- Нема план грижа по напуштање на грижата
- Нема следење и/или поддршка.
- Детето/младинецот не е доволно или воопшто не е вклучен/о во развојот на планот за понатамошна грижа.
- Детето/младинецот одбива следење и/или поддршка.
- Младинецот не добива поддршка откако ќе наполни 18 години.
- Детето/младинецот нема можност да одржува контакт со својата емотивна мрежа за време на грижата.

Речник на користената терминологија

Семејство од кое потекнува

Членови на семејството со кои детето е биолошки поврзано, како на пример родители, браќа, сестри и други роднини.

Лице за грижа

Член од семејството или професионалец кој обезбедува грижа за детето/младинецот. Може да бидат лица за грижа во грижа заснована врз семејство или институционално згрижување.

Организација за грижа

Организација одговорна за секојдневната грижа за детето/младинецот надвор од домот. Ова може да се обезбеди преку згрижувачки семејства или други форми на згрижувања базирани на семејство (како на пример, СОС Детското Село) или институции.

Индивидуален план за грижа

План кој има за цел да го води индивидуалниот физички, когнитивен, емоционален и социјален развој на детето. Се создава за време на процесот на донесување одлуки, и понатаму се развива и спроведува во текот на целокупниот процес на грижа надвор од домот. Обично планот за грижа го дефинира развојниот статус на детето, ги одредува целите и мерките и ги појаснува ресурсите кои се потребни за поддршка на целокупниот развој на детето. Секоја значајна одлука во текот на процесот на грижа надвор од домот се донесува според овој план.

Дете

Секое човечко суштество под 18 години.

Служби за детска заштита

Организации, институции, служби и/или установи одговорни за обезбедување грижа, поддршка и/или заштита на деца и младинци чии биолошки семејства или лица за грижа не ги задоволуваат нивните потреби. Службите за заштита на децата нудат информации и обезбедуваат социјална, медицинска, законска и/или старателска грижа. Службите за заштита на децата можат да бидат приватни или јавни (социјална служба за млади, невладини организации итн.).

Деца со посебни потреби

Деца кои поради психички нарушувања, физички нарушувања или интелектуална попреченост, културното потекло, историја на злоупотреба, запоставување или други фактори имаат потреба од посебна заштита и грижа од страна на специјализирани лица за грижа или терапевти за време на нивното згрижување надвор од домот.

Мулти професионален тим

Тим одговорен за поддржување на целокупниот развој на детето за време на грижата надвор од домот. Се состои од лица за грижа, едукатори и соработници од организацијата за грижа (психолози, социјални работници итн.).

Младинец

Малолетно лице кое веќе наполнило 18 или е постаро кое поради неговата ситуација сè уште има право на грижа надвор од домот.

АНЕКС

Референтна рамка од конвенцијата за правата на детето (КЗД на ОН)¹

Во 1989 беше усвоена Конвенцијата за правата на детето од страна на Генералното Собрание на Обединетите Нации и отворена за ратификација; сите европски држави ја потпишаа. Со ратификацијата, државата потврдува дека ќе направи се што може да ги спроведе одредбите и да ги заштити децата што се под нивна јурисдикција од кршење на нивните права. Има неколку начини на употреба на КПД на ОН, три од тие се:

- Како правна алатка: КПД на ОН може да има улога во правото или судската пракса
- Како едукативна порака
- Како социјално-политички инструмент

Правата на децата подразбираат повеќе од правната позиција на децата. Не се само закони, одлуки или правила. Се однесува на обврската на владата да ги согледа правата на децата и да ги спроведе во секој аспект од општеството. КПД на ОН може да се користи за да им се посочи на владите кога не ги исполнуваат своите одговорности.

КПД содржи едукативна порака. Ова е важно за грижата за децата надвор од домот. Едукативната порака во конвенцијата може да се најде во концептите кои доаѓаат од теории за образование или детска психологија. Примери за овие концепти во КПД се:

- најдобрите интереси на детето (член 3, параграф 1);
- развивање на способности (член 5);
- зрелост (член 12);
- достоинство (на 7 различни места во конвенцијата).

Задача на едукаторите, психолозите, но исто така на родителите или лицата за грижа е да ги применат овие концепти. На некои места Конвенцијата директно се обраќа на едукаторите, вклучувајќи ги и родителите (член 3,5,18), образовните работници/училишта (член 28,29) и службите за заштита на детето/институции за социјална заштита (член 3, параграф 1 и 3).

Овие белешки даваат краток преглед на членовите во Конвенцијата на Обединетите Нации за правата на детето која содржи прописи поврзани со содржината на КЗД стандардите.

Краток преглед на овие прописи има во ЦД на КЗД.

1 Оваа референтна рамка е развиена од Одбрана за Децата Интернационал, Холандија

Членови од Конвенцијата за правата на детето кои содржат одредби поврзани со стандардите за квалитет на децата

Стандард 1: Детето и неговото семејство од кое потекнува добиваат поддршка во текот на процесот на донесување одлуки

На детето: Членови: 3 (параграф 1), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13 и 39;

На родителите: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 12 и 18 (параграф 2);

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2,3 (параграфи 1,2 и 3), 5, 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 19, 20 (параграф 1), 39;

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2,3 (параграфи 1 и 2), 5,6 (параграфи 2), 9 (параграф 2), 12,13,19,20 (параграф 1) 39

Стандард 2: Детето е оспособено да учествува во процесот на донесување одлуки

На детето: Членови 9 (параграф 2), 12,13,17;

На родителите: Членови: 3 (параграф 1), 5,6 (параграф 2), 9 (параграф 2),12,13,17,18 (параграф 1)

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2,3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 5, 12, 13, 17, 39;

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2 (параграф 1), 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 12, 13, 17

Стандард 3: Професионалниот процес на донесување одлуки обезбедува најдобра можна грижа за детето

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 6 (параграф 2), 19,20 (параграф 1), 5,6 (параграф 2), 19,20 (параграф 1), 23 (параграфи 1, 2 и 3), 23(параграф 1), 39

На родителите: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 19, 20 (параграф 3), 23 (параграфи 1,2 и 3), 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2,3 (параграфи 1 и 3), 5, 6 (параграф 2), 23 (параграфи 1,2 и 3),39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2,3 (параграф 1),5,6 (параграф 2), 20 (параграф 3), 23 (параграфи 1,2 и 3),39

Стандард 4: Браќа и сестри се згрижуваат заедно Член 16

Стандард 5: Преминот во новиот дом добро се подготвува и внимателно се спроведува

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 19,20 (параграфи 1 и 3),39

На родителите: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2),18 (параграф 1), 20 (параграф 3), 23 (параграф 1),39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2,3 (параграфи 1 и 3) 5, 6 (параграф 2), 20 (параграф 3), 23 (параграф 1), 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2,3 (параграф 1), 5,6 (параграф 2), 20 (параграф 3), 23 (параграф 1), 39

Стандард 6: Процесот на грижа надвор од домот е воден од индивидуален план за грижа

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12,13,17,19,20(параграфи 1 и 3), 23 (параграф 1), 25, 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2,3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2),12,13,17,20 (параграф 3),23 (параграф 1),25, 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2,3(параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2),12и 13,17,20 (параграф 3),23 (параграф 1),25, 39

Стандард 7: Сместувањето на детето одговара на неговите потреби, животната ситуација и првичното социјално опкружување.

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 6 (параграф 2), 8, 19, 20(параграфи 1 и 3), 23 (параграф 1), 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 3 (па-

параграф 1), 8, 20 (параграф 3), 6 (параграф 2), 20 (параграф 3), 23 (параграф 1), 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграф 1), 6 (параграф 2) 8, 20 (параграф 3), 23 (параграф 1), 39

Стандард 8: Детето одржува контакти со семејството од кое потекнува

На детето: Членови: 9 (параграф 3), 20 (параграф 3),

На родителите: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 9 (параграф 3), 18 (параграф 1), 2

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 9 (параграф 3), 18 (параграф 2), 20 (параграф 3)

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 9 (параграф 3), 18 (параграф 2), 20 (параграф 3)

Стандард 9: Лицата за грижа се квалификувани и имаат соодветни работни услови

На детето: Членови: 3 (параграф 1), 2, 3 6 (параграф 2), 19, 20 (параграф 1), 23 (параграф 1), 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 3 (параграф 3), 23 (параграф 1), 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграф 3), 39, 23 (параграф 1)

Стандард 10: Односот на лицето за грижа и детето е заснован на разбирање и почит

На детето: Членови: 23 (параграф 1), 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2, 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 23 (параграф 1), 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2, 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 23 (параграф 1), 39

Стандард 11: Детето е оспособено активно да учествува во донесувањето одлуки кои директно влијаат врз неговиот живот

На детето: Членови: 9 (параграф 2), 12, 13, 17

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2, 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2, 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17

Стандард 12: Детето е згрижено во соодветни услови за живот

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 6 (параграф 2), 15, 20 (параграф 1), 26, 27, 28, 31

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 15, 23 (параграф 1), 26, 27, 28, 31

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 6 (параграф 2), 3 (параграф 1), 11 (параграф 1), 15, 23 (параграф 1), 26, 27, 28, 31

Стандард 13: Децата со посебни потреби добиваат соодветна грижа

На детето: Членови: 3 (параграфи 1, 2 и 3), 6 (параграф 2), 19, 20 (параграф 1), 23 (параграфи 1, 2 и 3), 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 2, 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 23 (параграфи 1, 2 и 3), 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 2, 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 23 (параграфи 1, 2 и 3), 39

Стандард 14: Детето/младинецот континуирано се подготвува за самостоен живот

На детето: Членови: 3 (параграфи 1, 2), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17, 19, 20 (параграф 1), 26, 28, 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17, 26, 28, 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17, 26, 28, 39

Стандард 15: Процесот на напуштање на грижата е темелно испланиран и спроведен

На детето: Членови: 3 (параграф 1), 3 (параграфи 2 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17, 19, 20 (параграф 1), 25, 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: Членови: 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17, 26, 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграфи 1 и 3), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 17, 26, 39

Стандард 16: Комуникацијата во процесот на напуштање на грижата се води на корисен и соодветен начин

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 16, 17, 19, 20 (параграф 1), 23 (параграф 1), 39

На родителите: 5, 17, 3 (параграф 1), 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13, 16, 18, (па-

параграфи 1 и 2)

На организациите за грижа или службите за детска заштита: 3 (параграфи 1 и 3), 5,6 (параграф 2), 9 (параграф 2) 12, 13,16, 17, 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграфи 1 и 3),5, 6 (параграф 2), 9 (параграф 2), 12, 13,16,17, 39

Стандард 17: Детето/младинецот е оспособен/о да учествува во процесот на напуштање на грижата

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 5,6 (параграф 2), 18 (параграф 2), 19, 20 (параграф 1), 26, 39

На организациите за грижа или службите за детска заштита: 3 (параграф 1), 5,6 (параграф 2), 18 (параграф 2) 39, 23 (параграф1), 26

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 3 (параграф 1), 39, 23 (параграф 1), 26

Стандард 18: Се обезбедува следење, континуирана поддршка и можност за контакт

На детето: Членови: 3 (параграфи 1 и 2), 6 (параграф 2), 18 (параграф 2), 19, 20 (параграф 1), 26, 39

На родителите: 3 (параграф 1), 5, 6, 18 (параграфи 1 и 2), 26

На организациите за грижа или службите за детска заштита:Членови: 3 (параграф 1), 5,6 (параграф 2), 18 (параграф 2), 23 (параграф1), 26, 39

На одговорното лице или лицето за грижа: Членови: 3 (параграф 1), 5, 6 (параграф 2), 23 (параграф 1), 26, 39

КОНВЕНЦИЈА ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

ПРЕАМБУЛА

Државите членки на оваа Конвенција,

Сметајќи дека, во согласност со принципите прокламирани во Повелбата на Обединетите нации, признавањето на вроденото достоинство и на еднакви и неотуѓиви права на сите припадници на човечката заедница претставува основа на слободата, правдата и мирот во светот,

Имајќи во предвид дека народите на Обединетите нации повторно ја потврдија верата во основните права на човекот и достоинството и вредноста на човечката личност и одлучија да придонесат за социјалниот напредок и подигнувањето на животниот стандард во поголема слобода,

Свесни дека Обединетите нации во Општата декларација за правата на човекот¹ и во меѓународните пактови за правата на човекот² прокламираа и се согласија дека на секој поединец му припаѓаат сите права и слободи содржани во нив, без оглед на расата, бојата на кожата, полот, јазикот, вероисповедта, политичкото или друго убедување, националното или социјалното потекло и имотната состојба, раѓањето или друг статус,

Потсетувајќи дека Обединетите нации во Општата декларација за правата на човекот прокламираа дека на детството му припаѓаат посебна грижа и помош,

Уверени дека на семејството, како основна единица на општеството, и природна средина за развој и благосостојба на сите нејзини членови, особено на децата, треба да му биде пружена неопходна заштита и помош за да може во целина да ја преземе одговорноста во заедницата,

Свесни за фактот дека детето, за да оствари хармоничен развој на личноста, треба да расте во семејна средина, во атмосфера на среќа, љубов и разбирање,

1 Резолуција бр. 217 А (III)

2 Резолуција бр. 2200 А (XXI) прилогот

Сметајќи дека детето треба да биде во целина подготвено да живее самостојно во општеството и да биде воспитувано во духот на идеалите прокламирани во Повелбата на Обединетите нации, а особено во духот на мирот, достоинството, толеранцијата, слободата, рамноправноста и солидарноста,

Имајќи во предвид дека потребата за посветување посебна грижа на детето е изнесена во Женевската декларација за правата на детето од 1924 година и во Декларацијата за правата на детето која ја усвоија Обединетите нации во 1959 година и е призната во Општата декларација за правата на човекот, во Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права (посебно во чл. 23 и 24) во Меѓународниот пакт за економските, социјалните и културните права (посебно во член 10) и во статутите и во соодветните инструменти на специјализираните агенции и на меѓународните организации кои се занимаваат со заштита на децата,

Имајќи во вид, како што е назначено во Декларацијата за правата на детето, која ја усвои Генералното собрание на 20-ти ноември 1959 година, дека на “детето, со оглед на неговата физичка и ментална незрелост, му се потребни посебна заштита и грижа, вклучувајќи и соодветна правна заштита, како пред така и по раѓањето”,

Потсетувајќи на одредбите од Декларацијата за социјалните и правните принципи кои се однесуваат на заштитата и благосостојбата на децата, со посебен осврт врз националното и меѓународното старателство и усвојување, Правилата на Обединетите нации за стандардниот минимум во малолетничкото правосудство (Пекиншките правила) и Декларацијата за заштита на жените и децата во случај на вонредна состојба и вооружен судир,

Свесни дека во сите земји на светот има деца кои живеат во вонредно тешки услови и дека на таквите деца им е неопходна посебна грижа,

Земајќи ги во предвид значењето на традициите и на културните вредности на секој народ за заштита и за сообразен развој на детето,

Свесни за значењето на меѓународната соработка за подобрување на условите на животот на децата во сите земји, посебно во земјите во развој,

Се согласија за следново:

ДЕЛ ПРВИ

член 1

За целите на оваа Конвенција, детето е човечко суштество кое нема навршено осумнаесет години на животот, ако врз основа на законот кој се однесува на детето, полнолетноста не се добива порано.

член 2

1. Државите членки на оваа Конвенција ги почитуваат и ги обезбедуваат правата содржани во Конвенцијата за секое дете под нивна јурисдикција без било каква дискриминација и без оглед на расата, бојата на кожата, полот, јазикот, вероисповедта, политичкото или друго убедување, националното, етничкото или социјалното потекло, имотната состојба, онеспособеноста, потеклото или друг статус на детето или на неговиот родител или законски старател.
2. Државите членки ги преземаат сите потребни мерки за да се обезбеди заштита на детето од сите облици на дискриминација или казни засновани врз статусот, активностите, изразеното мислење или убедување на родителите, законските старатели или членовите на семејството на детето.

член 3

1. Во сите активности кои се однесуваат на децата, од примарно значење се интересите на детето, без оглед на тоа дали ги спроведуваат јавните или приватните институции за социјална заштита, судовите, административните органи или законодавните тела.
2. Државите членки се обврзуваат на детето да му обезбедат таква заштита и грижа кои се неопходни за неговата благосостојба, земајќи ги во вид правата и обврските на неговите родители, законските старатели или на други поединци кои се правно одговорни за детето и за таа цел ги преземаат сите потребни законодавни мерки.
3. Државите членки се грижат сите институции, служби и установи кои се одговорни за грижа или за заштита на децата да бидат во согласност со стандардите што ги имаат утврдено надлежните органи, особено во областа на сигурноста и здравјето, бројот и достоинста на персоналот, како и на стручниот надзор.

член 4

Државите членки ги преземаат сите соодветни законодавни, административни и други мерки за остварување на правата што се признати во оваа Конвенција. Во врска со економските, социјалните и културните права, државите членки преземаат таквите мерки максимално користејќи ги своите расположиви средства, а каде што е тоа потребно, во рамките на меѓународната соработка.

член 5

Државите членки ги почитуваат одговорноста, правата и должностите на родителите или, ако е таков случајот, на членовите на поширокото семејство или на заедницата, како што е предвидено со локалните обичаи, законските старатели или другите лица законски одговорни за детето, на начин кој е во согласност со развојот на способностите на детето, да го обезбедат, упатат и да го насочуваат детето за остварување на неговите права кои се признати во оваа Конвенција.

член 6

1. Државите членки признаваат дека секое дете со самото раѓање има право на живот.

2. Државите членки во најголема можна мерка овозможуваат опстанок и развој на детето.

член 7

1. Детото се пријавува веднаш по раѓањето и од раѓањето има право на име, право на грижа, државјанство и, ако тоа е можно, право да знае кои му се родители и право тие да се грижат за него.
2. Државите членки ги обезбедуваат остварувањето на овие права во согласност со националните закони и со своите обврски во согласност со соодветните меѓународни инструменти од оваа област, особено во оние случаи кога детето, инаку би било апатрид.

член 8

1. Државите членки се обврзуваат да го почитуваат правото на детето за зачувување на својот идентитет, вклучувајќи го државјанството, името и семејните врски, како што е тоа признато со закон, без незаконско мешање.
2. Во случаите кога детето нелегално е лишено од некои или од сите елементи на својот идентитет, државите членки пружаат соодветна помош и заштита што побргу да му биде вратен идентитетот.

член 9

1. Државите членки обезбедуваат ниедно дете да не биде одвоено од своите родители против нивната волја, освен кога надлежните органи врз основа на судски увид, во согласност со соодветниот закон и процедури, одлучат дека таквото разделување е неопходно и е во најдобар интерес на детето. Таквата одлука може да биде неопходна во одреден случај, како на пример ако го малтретираат или го занемаруваат детето или ако живеат одвоено, па мора да се донесе одлука за местото на живеењето на детето.
2. Во секоја постапка, во согласност со точката 1, сите заинтересирани страни ќе добијат прилика да учествуваат во постапката и да го изнесат своето мислење.
3. Државите членки го почитуваат правото на детето кое е одвоено од едниот или од двајцата родители да одржува лични односи и непосредни контакти со двајцата родители врз постојана основа, освен ако е тоа во спротивност со најдобрите интереси на детето.
4. Во случајот кога раздвојувањето е последица на мерките што ги има преземено држава членка, како што се притворот, затворот, прогонството, депортацијата или смртта (вклучувајќи ја смртта која настапила од било која причина додека е на грижа од државата) на едниот или на двајцата родители или на детето, државата членка, на барање од родителите, на детето или ако е таков случајот, на друг член на семејството ќе му обезбеди основни информации за местото на престојот на отсутниот член - членови на семејството, ако давањето на такви информации не оди на штета на благосостојбата на детето. Државите членки натаму се грижат поднесувањето на таквото барање само по себе да не повлекува никакви штетни последици за заинтересираното лице - лица.

член 10

1. Во согласност со обврската на државите членки, сообразно со член 9, точка 1, барањата на детето или на неговите родители да влезе во државата членка или да ја напушти поради спојување на семејството, државите членки ги решаваат на позитивен, хуман и експедитивен начин. Државите членки, исто така, обезбедуваат поднесувањето на такво барање да не повлекува никакви штетни последици за подносителите на барањето и за членовите на нивните семејства.

2. Детето чии родители живеат во различни држави има право да одржува лични врски и непосредни контакти со двајцата родители на постојана основа, освен под исклучителни околности. За таа цел и сообразно со член 9, точка 2, државите членки го почитуваат правото на детето и на неговите родители да ја напуштат секоја земја, вклучувајќи ја и сопствената, како и да влезат во својата земја. Правото на напуштањето на секоја земја потпаѓа само под оние ограничувања што се пропишани со закон и кои се потребни поради заштита на националната безбедност, јавниот ред (*ordre public*) на јавното здравје и моралот или со правото и слободата на другите и кои се во согласност со другите права признати во оваа Конвенција.

член 11

1. Државите членки преземаат мерки за борба против нелегалниот трансфер и невраќањето на децата од странство.

2. За таа цел, државите членки го поттикнуваат заклучувањето на билатерални или мултилатерални спогодби или пристапување кон постојните спогодби.

член 12

1. На детето кое е способно да формира свое сопствено мислење државите членки му обезбедуваат право на сопствено мислење, право на слободно изразување на тоа мислење за сите прашања кои се однесуваат на детето, со тоа што на неговото мислење се посветува должно внимание во согласност со годините на животот и зрелоста на детето.

2. За таа цел, на детето посебно му се дава прилика да биде сослушано во сите судски и административни постапки кои се однесуваат на него, било непосредно или преку застапникот или соодветен орган, на начин кој е во согласност со процедуралните правила на националниот закон.

член 13

1. Детето има право на слобода на изразување која ја опфаќа и слободата да бара, да прима и да дава информации и идеи од сите видови, без оглед на границите, било усмено или писмено или преку печатот, уметноста или некој друг медиум по избор на детето.

2. Остварувањето на ова право може да потпаѓа под извесни ограничувања, но само на оние што се одредени со закони што се неопходни:

(а) Поради почитувањето на правото или угледот на другите или

(б) Поради заштита на националната безбедност или на јавниот ред (*ordre public*) или на јавното здравје или моралот.

член 14

1. Државите членки го почитуваат правото на детето за слобода на мислење, совест и вероисповед.
2. Државите членки ги почитуваат правата и должностите на родителите, и, ако е таков случајот, на законските старатели да го насочуваат детето во остварувањето на неговото право на начин кој е во согласност со развојот на неговите способности.
3. Слободата на манифестирањето на вероисповедта или на убедувањето може да потпаѓа само под оние ограничувања што се пропишани со закон и што се неопходни поради заштита на јавноста, сигурноста, редот, здравјето или моралот или основните права и слободи на другите.

член 15

1. Државите членки му ги признаваат правата на детето за слобода на здружување и за слобода на мирно собирање.
2. Не можат да се наметнат никакви ограничувања за остварување на овие права, освен на оние кои се во согласност со законот и кои се неопходни во демократското општество и во интерес на националната безбедност или јавната сигурност, на јавниот ред (*ordre public*), заштитата на јавното здравје или моралот или заштитата на правата и слободите на другите.

член 16

1. Ниедно дете не смее да биде изложено на самоволно или незаконско мешање во неговиот приватен и семеен живот, во домот или во личната преписка, како ни на незаконски напади врз неговата чест и углед.
2. Детето има право на законска заштита од таквото мешање или напад.

член 17

Државите членки им ја признаваат значајната улога на средствата за јавно информирање и му овозможуваат пристап на детето во информациите и материјалите од различни национални и меѓународни извори, посебно во оние чија цел е унапредувањето на неговата социјална, духовна и морална благосостојба и физичко и ментално здравје. За таа цел, државите членки:

- (а) Ги поттикнуваат средствата за јавно информирање да ги шират информации и материјалите од социјален и културен интерес за детето во согласност со член 29.
- (б) Ја поттикнуваат меѓународната соработка во производството, размената и ширењето на таквите информации и материјали од различни културни, национални и меѓународни извори.
- (в) Го поттикнуваат објавувањето и ширењето на детските книги.
- (г) Ги поттикнуваат средствата за јавно информирање да посветат посебно внимание врз лингвистичките потреби на детето кое и припаѓа на малцинска група или кое е од автохтоно потекло.

(д) Го поттикнуваат развојот на соодветните насочници за заштита на детето од информации и материјали кои се штетни за неговата благосостојба, имајќи ги во вид одредбите на чл. 13 и 18.

член 18

1. Државите членки ќе ги вложат сите напори за да се уважи принципот двајцата родители да имаат заедничка одговорност во подигањето и во развојот на детето. Родителите или, во зависност од случајот, законските старатели имаат главна одговорност за подигнувањето и за развојот на детето. Интересите на детето се нивна основна грижа.
2. Поради гарантирањето и унапредувањето на правата содржани во оваа Конвенција, државите членки на родителите и на законските старатели им пружаат соодветна помош при вршењето на должноста во воспитувањето на детето и обезбедувањето развој на институциите, објектите и службите за грижа на децата.
3. Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки за да обезбедат децата на вработените родители да ги користат услугите на детските установи и објекти.

член 19

1. Државите членки ги преземаат сите соодветни законодавни, административни, социјални, и образовни мерки поради заштита на детето од сите облици на физичко или ментално насилство, повреди, или злоупотреби, занемарувања или немарен однос, малтретирања, или експлоатации, вклучувајќи ја и сексуалната злоупотреба, додека за него се грижат родителите, законските старатели или некое друго лице на кое му е доверена грижата за детето.
2. Таквите заштитни мерки, по потреба, треба да ги опфатат ефикасните постапки за установување на социјалните програми за обезбедување и поддршка неопходна на детето и на оние на кои им е доверена грижата за детето, како и другите облици за спречување, утврдување, пријавување, проследување, истрага, постапување и следење на случаите на овде наведеното малтретирање на детето и, по потреба, обраќање до судот.

член 20

1. Детето кое привремено или трајно е лишено од семејната средина или на кое, во негов најдобар интерес, не му е дозволено да остане во тој круг има право на посебна заштита и помош од државата.
2. Државите членки, во согласност со своите национални закони, обезбедуваат алтернативно грижење за таквото дете.
3. Таквата состојба, покрај другото, треба да го опфаќа сместување во друго семејство, кафалах според исламското право, усвојување или, ако е неопходно, сместување во соодветна установа за грижа на децата. При разгледувањето на решението треба да се обрне должно внимание и врз фактот дека е пожелно задржување на континуитет во одгледувањето на детето, како и во етничкото, верското, културното и лингвистичкото потекло на детето.

член 21

Државите членки кои признаваат или дозволуваат систем на усвојување обезбедуваат најдобрите интереси на детето да бидат пресудни и:

(а) Обезбедуваат усвојување на детето да одобрува само надлежниот орган кој, во согласност со соодветниот закон и процедурите и врз основа на сите релевантни и сигурни информации, утврдува дека усвојувањето се дозволува со оглед на положбата на детето во врска со родителите, роднините и со законските старатели, и по потреба, дека заинтересираните лица свесно дале согласност за усвојување врз основа на таквиот совет кој може да биде потребен.

(б) Признаваат дека меѓудржавното усвојување може да се смета како алтернативна можност за грижа за детето, ако детето не може да се смести во друго семејство или да биде усвоено или ако за него не може да се води грижа на погоден начин во земјата на неговото потекло.

(в) Обезбедуваат детето на кое се однесува меѓудржавното усвојување да ужива заштита и стандарди еднакви на оние кои постојат во случајот на усвојувањето во рамките на една земја.

г) Ги преземаат сите соодветни мерки, во случај на меѓународно усвојување, сместувањето за последица да нема неоправдана финансиска корист на оние кои во тоа не учествуваат.

д) Ги унапредуваат, каде што е тоа погодно, целите на овој член со заклучување на билатерални или мултилатерални аранжмани или спогодби, и настојуваат, во тие рамки, сместувањето на детето во друга земја да го извршат надлежните органи или тела.

член 22

1. Државите членки преземаат соодветни мерки на детето кое бара статус на бегалец, во согласност со соодветниот меѓународен или национален закон и процедурите, без оглед на тоа дали детето е во придружба на своите родители или на некое друго лице или не, за да му овозможат да добие заштита и хуманитарна помош во остварувањето на правата човекот или за хуманитарните прашања чии членки се споменатите држави.

2. За таа цел, државите членки, ако сметаат дека е соодветно, учествуваат во сите напори на Обединетите нации и на другите надлежни или невладини организации кои соработуваат со Обединетите нации, со цел да се заштити и да му се пружа помош на таквото дете и да се најдат родителите или други членови на семејството на детето бегалец поради набавување на информации неопходни за спојување со неговото семејство. Во случаите кога не можат да се најдат родителите ниту другите членови на семејството, на детето му се пружа еднаква заштита како и на сите други деца кои постојано или привремено се лишени од семејниот круг од било која причина, како што е тоа наведено во оваа Конвенција.

член 23

1. Државите членки признаваат дека детето со ментални или физички пречки во развојот треба да ужива целосен и достоинствен живот, во услови со кои се обезбеду-

ва неговото достоинство, се поттикнува самостојноста и се олеснува активното учество на детето во заедницата.

2. Државите членки го уважуваат правото на детето со пречки во развојот на посебна нега и ќе ја поттикнуваат и обезбедуваат помошта на детето кое за тоа ги исполнува условите и оние кои се одговорни за грижење за него, а за која е поднесено барање, зависно од расположивите средства, и која одговара на состојбата на детето, и на условите на родителите или на другите лица кои се грижат за детето.

3. Уважувајќи ги посебните потреби на детето со пречки во развојот, помош во согласност со точка 2 се дава бесплатно секогаш кога тоа е можно, имајќи ги во вид финансиските средства на родителите или на другите лица кои се грижат за детето, и е така замислена детето со пречки во развојот да има ефикасен пристап и да добива образование, обука, услуги на здравствена заштита и рехабилитација, подготвување на што поцелосна општествена интеграција и личен развој на детето, вклучувајќи го културниот и духовниот развој.

4. Државите членки во духот на меѓународната размена ја унапредуваат размената на соодветни информации во областа на превентивната заштита на здравјето, и во медицинското, психолошкото и функционалното лекување на детето со пречки во развојот, вклучувајќи го ширењето и достапноста на информациите во врска со методите на обуката со цел да ги подобрат своите искуства во тие области. За таа цел особено внимание им се посветува на земјите во развој.

член 24

1. Државите членки му го признаваат на детето правото на највисоко ниво на здравствена и медицинска заштита и рехабилитација. Државите членки ќе настојуваат ниедно дете да не биде лишено од правото на таква здравствена заштита.

2. Државите членки ќе се залагаат за целосно остварување на ова право и посебно ќе преземаат соодветни мерки за:

(а) Намалување на смртноста на бебињата и децата.

(б) Обезбедување на неопходна медицинска помош и здравствена заштита на сите деца, со акцент врз развојот на примарната здравствена заштита.

(в) Отстранување на болестите и потхранетоста, вклучувајќи ја во рамките на примарната здравствена заштита, покрај другото, примената на лесно достапната технологија и обезбедувајќи соодветни хранливи прехранбени продукти и чиста вода за пиење, земајќи ја во предвид опасноста и ризикот од загадувањето на животната средина.

(г) Обезбедување соодветна заштита на мајката пред и по раѓањето на детето.

(д) Овозможување на сите сегменти на општеството, посебно на родителите и на децата, да бидат информирани и да им се пружи поддршка при користењето на основните знаења за здравјето, исхраната на детето, предимствата на доењето, хигиената и хигиенските услови на животната средина, како и за спречувањето на несреќите.

(f) Развој на превентивна здравствена заштита, советите за родителите и образованието и пружање на услуги во врска со планирањето на семејството.

3. Државите членки на себе ја преземаат обврската да ја унапредуваат и да ја поттикнуваат меѓународната соработка со цел за постепено постигнување на целосна реализација на правата од овој член.

Во тој поглед, особено се земаат предвид потребите на земјите во развој.

член 25

Државите членки го уважуваат правото на детето кое надлежните органи го згрижиле поради старателство, заштита или лекување на неговото физичко или ментално здравје, на периодични проверки на лекувањето што му се обезбедува на детето, како и на сите други околности од значење за неговото згрижување.

член 26

1. Државите членки го уважуваат правото на секое дете да ја користи социјалната заштита, вклучувајќи го социјалното осигурување, и да ги преземат сите мерки неопходни за целосно остварување на ова право во согласност со националните закони.

2. Овие повластици треба да бидат признати, ако тоа одговара, земајќи ги во предвид средствата и условите на детето и лицата кои се одговорни за издржувањето на детето, како и сите други услови значајни за барањата за повластиците кои ги поднесува тоа или кои ќе се поднесуваат во негово име.

член 27

1. Државите членки на секое дете му го признаваат правото на животен стандард адекватен со физичкиот, менталниот, духовниот, моралниот и општествениот развој на детето.

2. Родителите или други лица одговорни за детето првенствено се одговорни, во рамките на своите способности и финансиски можности, да обезбедат животни услови потребни за развој на детето.

3. Државите членки, во согласност со националните услови и со своите можности, преземаат соодветни мерки за помош на родителите и на други лица одговорни за детето особено поради остварување на ова право и, во случај на потреба, обезбедуваат материјална помош и програми за поткрепа, во поглед на исхраната, облеката и живеењето.

4. Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки да обезбедат детето да добива издржување од родителите или од други лица кои се финансиски одговорни за детето, како во рамките на државите членки така и од странство. Посебно, ако лицето кое е финансиски одговорно за детето не живее во истата држава во која и детето, државите членки поттикнуваат пристапување кон меѓународните спогодби, односно заклучување на такви спогодби, како и други соодветни аранжмани.

член 28

1. Државите членки му го признаваат правото на детето на образование и поради постепено остварување на ова право врз основа на еднакви можности, посебно:
 - (а) Го прогласуваат основното образование за задолжително и бесплатно за сите.
 - (б) Го поттикнуваат развојот на различните облици средношколско образование, вклучувајќи го општото и стручното образование кое им е достапно на сите деца, и преземаат соодветни мерки, како што се воведувањето на бесплатно образование и давањето финансиска помош во случај на потреба.
 - (в) На сите им овозможуваат добивање на високо образование врз основа на способности користејќи погодни средства.
 - (г) На сите деца на располагање им ги ставаат образовните и стручните информации и услугите за професионална ориентација.
 - (д) Преземаат мерки за поттикнување на редовното посетување на училиштата и за намалување на испишувањето од училиштата.
2. Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки дисциплината во училиштата да може да се спроведува на начин кој е во согласност со човечкото достоинство и со оваа Конвенција.
3. Државите членки ја унапредуваат и ја поттикнуваат меѓународната соработка за прашањата кои се однесуваат на образованието, особено поради придонесот во елиминирањето на незнаењето и неписменоста во светот и олеснувањето на пристап кон науката, техничкото знаење и современите методи на наставата. Во тој поглед особено внимание им се посветува на потребите на земјите во развој.

член 29

1. Државите членки се согласни дека образованието на детето треба да биде насочено врз развојот на личноста на детето и развојот на надареноста и менталните и физички способности до крајни граници;
 - (а) Развој на личноста на детето и развој на надареноста и менталните и физички способности до крајни граници.
 - (б) Развој на почитувањето на правата на човекот и основните слободи, како и почитувањето на принципите содржани во Повелбата на Обединетите нации.
 - (в) Развој на почитувањето на родителите на детето, неговиот културен идентитет, јазикот и вредностите, националните вредности на земјата во која детето живее и на земјата од која тоа води потекло, како и цивилизациите кои се различни од неговата.
 - (г) Подготвување на детето за одговорен живот во слободно општество, во дух на разбирање, мир, толеранција, еднаквост на половите, и пријателство меѓу сите народи, меѓу етничките, националните, и верски групи, и лица од автохтоно потекло.
 - (д) Развој на почитувањето на природната средина.
2. Ниедна одредба на овој член, како ни член 28, не смее да се толкува како

ограничување слободата на поединците и на телата да формираат и да управуваат со образовните установи, секогаш имајќи го во вид почитувањето на принципите изложени во точка 1 на овој член и под услов дека образованието во таквите институции е во согласност со минималните стандарди кои може да ги пропише државата.

член 30

Во оние држави во кои постојат етнички, верски или јазични малцинства или лица од автохтоно потекло, детето кое му припаѓа на такво малцинство или е од автохтоно потекло не смее да биде лишено, во заедница со другите припадници на групата, од правото на својата култура, исповедувањето на своја вера и вршењето на верските обреди или на употреба на својот јазик.

член 31

1. Државите членки му го признаваат правото на детето на одмор и на слободно време, на игра и рекреација кои и одговараат на возраста на детето и слободно учество во културниот живот и во уметноста.
2. Државите членки го почитуваат и го унапредуваат правото на детето за целосно учество во културниот и во уметничкиот живот и го поттикнуваат давањето на соодветни и еднакви можности за културни, уметнички, рекреативни и слободни активности.

член 32

1. Државите членки му го признаваат правото на детето на заштита од економска експлоатација и работа врз дејности кои можат да бидат опасни или да му го попречуваат образованието на детето или да му штетат на здравјето на детето, односно на неговиот физички, духовен, морален или социјален развој.
2. Државите членки преземаат законодавни, административни, социјални и образовни мерки за примена на одредбите на овој член. За таа цел, а имајќи ги во предвид соодветните одредби на другите меѓународни инструменти, државите членки посебно:
 - (а) Ја одредуваат минималната старост за вработување.
 - (б) Го обезбедуваат регулирањето на работното време и условите за работа.
 - (в) Одредуваат со соодветни казни или други санкции да се осигури ефикасна примена на одредбите на овој член.

член 33

Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки, вклучувајќи ги законодавните, административните, социјалните и образовните мерки, за заштита на децата од нелегална употреба на опојни дроги и психотропни супстанции, како што е дефинирано со соодветните меѓународни договори за спречување на користење на децата во нелегално производство и трговија со овие супстанции.

член 34

Државите членки се обврзуваат да го заштитат детето од сите облици на сексуално искористување и сексуална злоупотреба. Во таа цел, државите членки посебно ги преземаат сите соодветни мерки за спречување:

- (а) На наведување или присилување на детето да учествува во незаконските сексуални активности.
- (б) На експлоататорско користење на децата во проституција или во други незаконски дејства.
- (в) На експлоататорско користење на децата во порнографски претстави и списанија.

член 35

Државите членки ги преземаат сите соодветни национални, билатерални и мултилатерални мерки за спречување на насилно подведување, продажба или трговија со деца во било која цел и во било кој облик.

член 36

Државите членки го штитат детето од сите други облици на експлоатација штетни за детето.

член 37

Државите членки се обврзуваат:

- (а) Ниедно дете да не биде изложено на мачење или на други свирепи, нечовечки или понижувачки постапки или казни. Смртна казна и доживотна робија без можност за пуштање на слобода не може да се изрече за кривични дела кои ги направиле лица помлади од осумнаесет години.
- (б) Ниедно дете не може да биде лишено од слобода незаконски или самоволно. Апсењето, притворот или затворот за детето мора да биде во согласност со законот и да се користи само како последна можна мерка и за најкратко можно време.
- (в) Со детето лишено од слобода да се постапува со почитување на достоинството на човечката личност, како и со земање во предвид потребите, за лице од неговите години. Секое дете лишено од слобода се одвојува од возрасните, освен ако не се смета дека тоа е во најдобар интерес на детето, и има право да одржува контакт со своето семејство преку писма и посети, освен во исклучителни случаи.
- (г) Секое дете лишено од слобода има право на итна правна и друга соодветна помош, право пред судот или пред друг надлежен независен и непристрасен орган да постави прашање на законитоста за лишување од слобода, како и право на итна одлука за тоа прашање.

член 38

1. Државите членки се обврзуваат да ги почитуваат и да обезбедат почитување на правилата од меѓународното хуманитарно право кои се применуваат врз нив

во вооружените судири, а кои се однесуваат на детето.

2. Државите членки практично ги преземаат сите изводливи мерки лицата кои уште немаат наполнето петнаесет години на живот непосредно да не учествуваат во судири.

3. Државите членки се воздржуваат од регрутирање во вооружените сили на лица кои уште немаат наполнето петнаесет години на живот. При регрутирањето на оние лица кои имаат наполнето петнаесет години на живот, но не осумнаесет, државите членки настојуваат да им дадат предност на постарите.

4. Во согласност со обврските врз основа меѓународното хуманитарно право да го штитат цивилното население во вооружените судири, државите членки, практично, ги преземаат сите изводливи мерки за да обезбедат заштита и грижа за децата погодени во вооружениот судир.

член 39

Државите членки ги преземаат сите соодветни мерки за подобро физичко и психичко закрепнување и за социјална реинтеграција на детето кое е жртва на некој облик на занемарување, експлоатација, злоупотреба, мачење или некој друг облик на свирепост, нехумано или понижувачко постапување или казнувања, или вооружени судири. Такво закрепнување и реинтеграција се одвиваат во средината која го поттикнува здравјето, самопочитувањето и достоинството на детето.

член 40

1. Државите членки му го признаваат право на секое дете за кое ќе се тврди или кое е обвинето или за кое е признато дека го прекршило кривичниот закон, со него да се постапува на начин на кој се поттикнува неговото почитување на правата на човекот и основните слободи на другите и при што во предвид се земаат возраста на детето и желбата да се подобри неговата реинтеграција и тоа да преземе конструктивна улога во општеството.

2. За таа цел и имајќи ги во вид соодветните одредби на меѓународните инструменти, државите членки посебно обезбедуваат:

(а) За ниедно дете неосновано да не тврди, да не биде обвинето дека го прекршило кривичниот закон поради дело или пропуст кои не се забранети со националните закони во времето кога се направени.

(б) На секое дете за кое се тврди или кое е обвинето за кршење на кривичниот закон да му се дадат барем наведените гаранции.

член 41

Ниедна одредба на оваа Конвенција нема да влијае врз било која друга одредба која повеќе придонесувала за остварување на правата на детето, а која евентуално се наоѓа:

(а) Во законите на државите членки или

(б) Во меѓународното право кое таа држава го применува.

ДЕЛ ВТОРИ

член 42

Државите членки се обврзуваат со принципите и со одредбите на Конвенцијата што пошироко и на соодветен и активен начин да ги запознаат како возрасните лица така и децата.

член 43

1. Поради разгледување на постигнатиот напредок на државите членки во извршувањето на обврските преземени врз основа на оваа Конвенција, се формира Комитет за правата на детето, кој ги врши функциите наведени во понатамошниот текст.

2. Комитетот го сочинуваат десет експерти со високи морални квалитети и призната компетентност во областа на која се однесува оваа Конвенција. Членовите на Комитетот ги избираат државите членки од редовите на своите државјани и тие своите должности ги вршат во лично својство, при што се води сметка за еднаква географска застапеност, како и за главните правни системи.

3. Членовите на Комитетот се избираат со тајно гласање од листата на лицата кои ги номинираат државите членки. Секоја држава членка може да номинира едно лице од редовите на своите државјани.

4. Првите избори за Комитетот се одржуваат најдоцна шест месеци по датумот на влегувањето во сила на оваа Конвенција, а потоа секоја втора година. Најмалку четири месеци пред датумот на сите избори, Генералниот секретар на Обединетите нации испраќа писмо до државите членки повикувајќи ги да ги поднесат своите номинации во рок од два месеци. Генералниот секретар потоа ја подготвува листата на сите така номинирани лица според абecedниот ред, назначувајќи ги и државите членки на оваа Конвенција.

5. Изборите се одржуваат на состаноците на државите членки кои ги свикува Генералниот секретар во седиштето на Обединетите нации. На овие состаноци на кои две третини од државите членки сочинуваат кворум, во Комитетот се избираат лицата кои ќе добијат најголем број на гласови и апсолутно мнозинство на гласови од претставниците на државите членки кои се присутни и кои гласаат.

6. Членовите на Комитетот се избираат на период од четири години. Можат повторно да бидат избрани ако повторно бидат номинирани. Мандатот на петмина членови избрани на првите избори истекува по две години. Веднаш по првите избори, имињата на овие петмина членови со ждреб ги утврдува претседавачот на состанокот.

7. Ако некој член на Комитетот умре или поднесе оставка или изјави дека од некоја друга причина не може повеќе да ја врши должноста во Комитетот, државата членка која го номинирала овој член именува друг експерт од редовите на своите државјани на истото место за останатиот дел на мандатот во зависност од одобрувањето на Комитетот.

8. Комитетот утврдува свој деловник.

9. Комитетот избира свои функционери на период од две години.
10. Состаноците на Комитетот обично се одржуваат во седиштето на Обединетите нации или во некое друго погодно место кое ќе го одреди Комитетот. Комитетот обично се состанува еднаш годишно. Должината на траењето на состанокот на Комитетот се одредува и, по потреба, се преиспитува на состанокот на државите членки на оваа Конвенција, во зависност од согласноста на Генералното собрание.
11. Генералниот секретар на Обединетите нации обезбедува потребен персонал и услови за ефикасно вршење на функциите на Комитетот врз основа на оваа Конвенција.
12. Во согласност на Генералното собрание, членовите на Комитетот формиран врз основа на оваа Конвенција, примаат плата од средствата на Обединетите нации под условите што ќе ги одреди Собранието.

член 44

1. Државите членки се обврзуваат, преку Генералниот секретар на Обединетите нации, на Комитетот да му поднесуваат извештаи за мерките што ги има усвоено, а кои придонесуваат за остварување на правата кои овде се признати, како и за напредокот постигнат во остварувањето на овие права:
 - (а) Во рок од две години од влегувањето на Конвенцијата во сила во државите членки.
 - (б) Потоа, секои пет години.
2. Во извештаите подготвени во согласност со овој член ќе се укаже на факторите и тешкотиите, ако ги има, кои влијаат врз степенот на остварувањето на обврските по оваа Конвенција. Извештаите треба да содржат доволно информации врз основа на кои Комитетот ќе има целосен увид во примената на Конвенцијата во односната земја.
3. Државата членка која на Комитетот му има поднесено сеопфатен прв извештај во своите наредни извештаи кои се поднесуваат во согласност со точката 1 (б), не мора да ги повторува основните информации кои претходно веќе ги има дадено.
4. Комитетот од државите членки може да побара додатни информации кои се однесуваат на примената на Конвенцијата.
5. Комитетот преку економскиот и социјалниот совет, на Генералното собрание, секои две години му поднесува извештаи за своите активности.
6. Државите членки ги ставаат извештаите на увид на јавноста во своите земји.

член 45

Поради поттикнување на ефикасна примена на Конвенцијата и охрабрување на меѓународната соработка во областа за која станува збор во оваа Конвенција:

- (а) Специјализираните агенции, УНИЦЕФ и другите органи на Обединетите нации имаат право за присуство на свој претставник при рагледувањето на примената на оние одредби на оваа Конвенција кои се во нивна надлежност.

Комитетот може да ги повика специјализираните агенции, УНИЦЕФ и другите надлежни тела да поднесат извештаи за примената на Конвенцијата во областите кои се во рамките на нивната активност.

(б) Комитетот, ако смета дека е соодветно, на специјализираните агенции, на УНИЦЕФ и на другите надлежни тела им ги доставува извештаите на државите членки кои содржат барање или укажување на потребата за стручни совети или за помош, заедно со евентуалните забележувања и предлози во врска со овие молби или потреби.

(в) Комитетот може да му даде препорака на Генералното собрание да го замоли Генералниот секретар во името на Комитетот да преземе студии за конкретните прашања кои се однесуваат на правата на детето;

(г) Комитетот може да дава предлози и општи препораки кои се засновуваат врз информациите примени во согласност со чл. 44 и 45 од оваа Конвенција. Таквите предлози и општи препораки им се доставуваат на заинтересираните држави членки, а Генералното собрание за нив, со евентуални коментари, ги известува државите членки.

ТРЕТИ ДЕЛ

член 46

Оваа Конвенција е отворена за потпишување на сите држави.

член 47

Конвенцијата потпаѓа под ратификација. Ратификационите елементи се депонирани кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

член 48

Оваа Конвенција им останува отворена за пристапување на сите држави. Инструментите за пристапувањето се депонираат кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

член 49

1. Оваа Конвенција влегува во сила триесеттиот ден од датумот на депонирањето на дваесеттиот ратификационен инструмент или инструмент за пристапување кај Генералниот секретар на Обединетите нации.

2. За секоја држава која ја ратификува Конвенцијата или пристапува по депонирањето на дваесеттиот ратификационен инструмент или инструментот за пристапување, Конвенцијата влегува во сила триесеттиот ден од датумот на депонирањето на ратификациониот инструмент или инструментот за пристапувањето.

член 50

1. Секоја држава членка може да предложи амандман и да му го поднесе на

Генералниот секретар на Обединетите нации. Генералниот секретар потоа предложениот амандман им го доставува на државите членки со молба да назначат дали се за конференција на државите членки поради разгледување и гласање на предлозите. Доколку во рок од четири месеци од датумот на доставувањето на таквиот амандман најмалку една третина од државите членки се изјасни за конференција, Генералниот секретар свикува конференција под покровителство на Обединетите нации. Сите амандмани што ќе ги усвојат повеќето држави членки кои се присутни и кои гласаат на конференцијата, му се поднесуваат на одобрување до Генералното собрание.

2. Амандманот усвоен во согласност со точката (1) на овој член влегува во сила по одобрувањето на Генералното собрание на Обединетите нации и прифаќањето од страна на две третини држави членки.

3. Кога ќе влезе во сила, амандманот станува задолжителен за оние држави членки кои ги имаат прифатено, а другите држави членки и натаму ги обврзуваат одредбите на оваа Конвенција и сите евентуални амандмани прифатени од порано.

член 51

1. Генералниот секретар на Обединетите нации го прима и им го доставува на сите држави текстот за резервите што ќе ги изразат државите за време на ратификацијата или пристапувањето.

2. Резервата која не е во согласност со целта и со намената на оваа Конвенција не е дозволена.

3. Резервите можат да се повлечат во било кое време со писмено известување упатено до Генералниот секретар на Обединетите нации, кој за тоа ги известува сите држави. Таквото известување влегува во сила со денот кога ќе го прими Генералниот секретар.

член 52

Државата членка може да ја откаже оваа Конвенција со писмено известување до Генералниот секретар на Обединетите нации. Отказот влегува во сила една година откако Генералниот секретар ќе го прими ова известување.

член 53

Генералниот секретар на Обединетите нации е одреден за депозитар на Конвенцијата.

член 54

Оригиналот на оваа Конвенција, чии текстови на арапски, кинески, англиски, француски, руски и шпански јазик се еднакво веродостојни, се депонира кај Генералниот секретар на Обединетите нации. Потврдувајќи го наведеното, потписниците за тоа прописно овластени, ја потпишаа оваа Конвенција.

Партнер организации на Квалитетот за децата

FICE (Меѓународна федерација за едукација на заедницата)

Примарната цел на FICE е да ја промовира грижата за децата и младите насекаде во светот.

FICE:

- ја препознава индивидуалноста кај децата, младинците и нивните родители и не ги принудува да се потчинат на однапред одредени норми;
- нуди поддршка на семејството како основна социјална структура за воспитување на децата;
- застапува и лобира за највисок квалитет на грижа и образование за децата и младите кои немаат можност да живеат во својот дом;
- се обидува да пронајде индивидуални решенија со цел да се задоволат потребите на секое дете или младинец;
- го охрабрува постојаниот развој на услуги за децата преку истражување и теоретски иновации;
- својата работа ја заснова врз Конвенцијата правата на детето на Обединетите нации;
- застапува строга политичка и религиозна неутралност;
- ги вреднува разликите и одбива секакви форми на дискриминација врз основа на раса, боја, пол, јазик, религија, политичка определба и социјално потекло;

Во остварувањето на целите FICE-Internacional:

- работи преку национални организации чиешто членови се ангажирани во обезбедување на услуги за деца и млади, или работат за пружање на услуги за поддршка како тренинг на персоналот или менаџирање на услуги;
- ги поддржува националните асоцијации членки преку создавање на контакт мрежи;
- организира меѓународни конгреси, обично на секои две години;
- поддржува проекти коишто вклучуваат меѓународни контакти помеѓу децата, младите и оние кои се грижат за нив, како на пример Балкански кампови на пријателство;

- поттикнува меѓународна размена на персонал и/или деца и млади;
- обезбедува Програма за Професионална Размена за вработените со искуство;
- организира меѓународни семинари, стручни семинари и работни групи на теми кои се однесуваат на услуги за децата и младите;
- се советува со UNESCO, Европската Унија, Европскиот Совет, ECOSOC и други меѓународни тела;
- обезбедува информации и можности за создавање мрежа преку веб страницата;
- шири нови идеи и споделува резултати од истражувања преку своите публикации;

IFCO (Меѓународна организација на згрижувачки семејства)

Меѓународната организација на згрижувачки семејства е единствената организација посветена само на промоција и поддршка на семејниот пристап на грижа и згрижувачки семејства во светот. IFCO е основана во 1981 во Оџфорд (ВБ) како платформа за размена на информации, знаење и искуства помеѓу сите организации на згрижувачки семејства и згрижувачки партии во светот. Во своето 25 годишно постоење IFCO имала големо влијание врз развојот на семеен пристап во грижата низ целиот свет. IFCO организира регионални мрежи, меѓународни конференции и семинари за обука, издава списание, електронски весник и обезбедува информативна веб страна. IFCO има силна младина со младинци кои учествуваат и се активни на сите нивоа и во сите активности.

IFCO има членови во повеќе од 60 земји. Покрај посветеноста на обезбедување на услуги на квалитет на широката база на членови, организацијата неодамна разви силна проектна компонента, координирана од централната канцеларија во Хаг, Холандија. Преку членовите и партнер организациите и проекти, IFCO нуди советување и помош во развој на услуги за згрижување во многу делови од светот. Советувањето се обезбедува во соработка со земјата инволвирана и со партнерите во регионот. Тим на меѓународни експерти е секогаш на располагање да обезбеди краткорочна експертиза во таков вид на проекти.

Повеќе за IFCO можете да дознаете на веб страницата www.ifco.info или преку канцеларијата за координирање во Хаг, Холандија.

СОС Детски села

Првото СОС Детско село беше основано во 1949 година во Имст, Австрија. Основата беше во посветеноста да им се помогне на децата на кои тоа им е потребно, на деца кои ги изгубија своите домови, сигуноста и семејствата како последица на Втората светска војна.

Денес, СОС Киндердорф Интернационал е мајка организација за повеќе од 130 здружени национални асоцијации на СОС Детско села насекаде во светот.

Обезбедуваат семејно заснована грижа за деца кои ги загубиле родителите или не можат повеќе да живеат со нив. Исто така поддржува ранливи деца и нивните семејства преку програми за зајакнување на вештините за справување, овозможувајќи им пристап до неопходните услуги и обезбедувајќи здравствена, образовна и психо-социјална поддршка.

СОС Детски села работи во духот на Конвенцијата за правата на детето на Обединетите нации и ги промовира овие права насекаде во светот. Има консултативен статус со Економскиот и социјалниот совет на Обединетите нации и е членка на Акционата група за правата на детето поддржувајќи ја стратегијата за детски права на Европската унија.

ИЗДАНИЕ

Одговорни за содржината: Квалитет за децата

Иницијатива на ФИЦЕ, ИФЦО и СОС Детски села

Ул. Херман Гмајнер бр. 51

6010 Инсбрук

Австрија

Тел: + 43-512-3316-0

Факс: + 43-512-3316-5686

е-маил: quality4children@sos-kd.org

www.quality4children.info

Директори на проектот: Verner Hilweg

Christian Posch

Координатори на проектот: Oscar Germes Castro, Mai Nguyen-Feichtner

КЗД млади: Svein Even Borgen (NO) Helen Rid (AT) Sandra Bürger (AT) Amalia Serban (RO) Judith Johansen (NO) Emmanuel Sherwin (IE) Kersti Kukk (EE) Rinske van Sloten (NL) Alexandar Milanov (BG) Odd Eigil Spørck (NO) Ingrida Peculyte (LT) Johann Weissensteiner (AT)

Раководен тим: Sandra Bürger, Monika Niederle Else Dugstad Christian Posch Chris Gardiner Ivanka Shalapatova Oscar Germes Castro Emmanuel Sherwin Werner Hilweg Bettina Terp Janneke Holwerda-Kuipers Bep van Sloten Mai Nguyen-Feichtner Rinske van Sloten

Национални координатори: Carola Bengtsson (SE) Ryszard Kucha (PL) Francesco Colizzi (IT) Anne Marie Le Tourneau (GB) Kurt De Backer (BE) Irena Liepina (LV) Maria Dantcheva (BG) Juha Luomala (FI) Carmen Delgado (ES) Michaela Marksova-Tominova (CZ) Tanja Gregorec (SI) Slavenka Martinovi'c (HR) Bragi Gudbrandsson (IS) Elmet Puhm (EE) Sabine Hartig (DE) John Rolé (MT) Søren Hegstrup (DK) Isabel Rufino (PT) Keith Henderson (IE) Daniela Serban (RO) Maria Herczog (HU) Stergios Sifnios (GR) Emine Insay (Northern Cyprus) Katerina Slesingerova (CZ) Dale Kabasinskaite (LT) Annegret Wigger (CH) Günsıray Koçun (TR) Daniela Žilínčiková (SK) Michel Krier (LU)

Корекции на текстот:

Kathrin Bielowski Beatrix Fleischmann

Christine Davey Thomas Harvey Timlin

Markus Claus Egger

Фидбек партнери:

Véronique Lerch Raluca Verweijen-Slamnescu

Kélig Puyet Annegret Wigger

Elisabeth Ullmann

Референтна рамка: Defence for Children International, Холандија

